

Dr. Ujhelyi Dávid, PhD*

A VERSENYJOG ÉS SZELLEMITULAJDON-JOG KAPCSOLÓDÁSI PONTJAI, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A KÖZÖS JOGKEZELÉSRE

I. BEVEZETÉS

A versenyjog és szellemitulajdon-jog diszciplínáit nem kell mélyreható vizsgálatnak alávetni ahhoz, hogy a két jogterület közötti eltérések – és ezáltal a potenciális konfliktusforrások – felszínre bukkanjanak. Magáért beszél, hogy a versenyjog – bár számos ponton kötődik a magánjogi kérdésekhez – alapvetően közjogi természetű, míg a szellemitulajdon-jog alapvetően polgári jogi (magánjogi) gyökerei vitathatatlanok. Míg a versenyjog igyekszik a verseny lehetőségének megóvása érdekében a piaci erő koncentrációját – de legalábbis az azzal való visszaélést – megakadályozni, a verseny szabadságát biztosítani,¹ addig a szellemitulajdon-jog központi eleme a kizárólagosság:² annak érdekében, hogy az alkotó természetes személy teljesítményét elismerje, mindenki mást kizár az adott oltalmi tárgy felhasználásából, használatából vagy hasznosításából. Ezen túlmenően a versenyjog igyekszik a piacra lépési korlátokat visszaszorítani, kontrollálni, míg a szellemitulajdon-jogok akár komoly akadályát is képezhetik a versenybe való bekapcsolódásnak. A Choi szerzőpáros álláspontja szerint a versenyjog alapvetően olyan piaci beavatkozást tesz lehetővé, amit rövidtávon fejt ki előnyös hatásait, míg a szellemitulajdon-jog a befektetett munka hosszútávú megtérülésére koncentrál.³

Jelen tanulmány ugyanakkor nem a két jogterület közötti különbségekre kíván koncentrálni, hanem a versenyjog és a szellemitulajdon-jog közös céljainak, illetve kapcsolódási pontjainak azonosítása útján szeretné a fent említett és ahhoz hasonló ellentétek kibékíthetőségének kérdését megvizsgálni.

* A szerző az Igazságügyi Minisztérium Versenyjog és Szellemi Tulajdonjogi Főosztályának vezetője, továbbá a Pázmány Péter Katolikus Egyetem (a továbbiakban: PPKE) Jog- és Államtudományi Karának megbízott oktatója. A jelen tanulmányban kifejtett gondolatok a szerző saját véleményét tükrözik, azok nem azonosak a fenti intézmények álláspontjával. Jelen tanulmány a PPKE Deák Ferenc Továbbképző Intézet versenyjogszakjogász-képzésén benyújtott szakdolgozat szerkesztett változata. Külön köszönet illeti dr. Zavodnyik Józsefet, aki konzulensként segítette a dolgozat elkészülését.

¹ *Ariel Ezrachi*: EU Competition Law – An Analytical Guide to the Leading Cases. Hart Publishing, 2018, p. 331. A jelen tanulmányban hivatkozott internetes források utolsó elérési ideje egységesen 2021. június 23. napja.

² *Avishek Chakraborty*: Competition Law v. Intellectual Property Law: A Never Ending Tussle. *Indian Journal of Law and Justice*, 4. évf. 3. sz., 2013, p. 2.

³ *Nansulhun Choi, Yo Sop Choi*: Recent Developments in Competition Law and Intellectual Property Relating to Reverse Payment Agreements: A Comparative Perspective. *Queen Mary Journal of Intellectual Property*, 6. évf. 3. sz., 2016, p. 381.

Kapcsolódási pontból ugyanis sokat lehet azonosítani. Példaként említhető, hogy az Európai Unió működéséről szóló szerződés (a továbbiakban: EUMSZ)⁴ 101. cikkében foglalt tilalomhoz kapcsolódó szakosítási,⁵ K+F⁶ és vertikális megállapodások⁷ tekintetében irányadó csoportmentességi rendeletek,⁸ az ezekhez kapcsolódó⁹ vagy az összefonódásokra vonatkozó¹⁰ iránymutatások egyaránt tartalmaznak rendelkezéseket a szellemi tulajdon-jog tekintetében. Ugyancsak említést érdemel a fogyasztó fogalma, amely mind a versenyjogban,¹¹ mind pedig a védjegyjogban¹² kiemelt jelentőséggel, és a polgári jogi bevett jelentéstől eltérő, speciális tartalommal bír. Az Európai Unió Bíróságának (a továbbiakban: EUB) gyakorlatából is számos eset emelhető ki, így például a növényfajta-oltalom tekintetében releváns *Erauw*-döntés,¹³ a filmalkotások kizárólagos felhasználási jogával kapcsolatos *Coditel II.*-döntés¹⁴ vagy a nyilvánossághoz közvetítési és továbbközvetítési jogot érintő *Premier League*-döntés.¹⁵

⁴ Az EUMSZ szövege elérhető: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=HU>.

⁵ A Bizottság 1218/2010/EU rendelete (2010. december 14.) az Európai Unió működéséről szóló szerződés 101. cikke (3) bekezdésének a szakosítási megállapodások egyes csoportjaira történő alkalmazásáról, 2. cikk (2) bekezdés. Elérhető: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX%3A32010R1218>.

⁶ A Bizottság 1217/2010/EU rendelete (2010. december 14.) az Európai Unió működéséről szóló szerződés 101. cikke (3) bekezdésének a kutatás-fejlesztési megállapodások egyes csoportjaira történő alkalmazásáról, 3. cikk (2)–(4) bekezdés, 6. cikk a) pont. Elérhető: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/ALL/?uri=CELEX%3A32010R1217>.

⁷ A Bizottság 330/2010/EU rendelete (2010. április 20.) az Európai Unió működéséről szóló szerződés 101. cikke (3) bekezdésének vertikális megállapodások és összehangolt magatartások csoportjaira történő alkalmazásáról. Elérhető: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/ALL/?uri=CELEX%3A32010R0330>.

⁸ L. még: *Tattay Levente*: A szabadalmi és know-how licencia csoportmentesítések. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 8. (118.), évf. 5. sz., 2013. október, p. 5–24.

⁹ Iránymutatás az Európai Unió működéséről szóló szerződés 101. cikkének a horizontális együttműködési megállapodásokra való alkalmazhatóságáról. Az Európai Bizottság közleménye, 2011/C 11/01. Különösen a szabványosítási megállapodások tekintetében. Elérhető: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/hu/TXT/?uri=CELEX%3A52011XC0114%2804%29>. és A vertikális korlátozásokról szóló iránymutatás. Az Európai Bizottság közleménye, 2010/C 130/01. Különösen a 2.4. fejezet. Elérhető: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52010XC0519%2804%29>.

¹⁰ Iránymutatás a vállalkozások közötti összefonódások ellenőrzéséről szóló tanácsi rendelet szerint a horizontális összefonódások értékeléséről, Európai Bizottság 2004/C 31/03. Elérhető: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:52004XC0205\(02\)&from=HU](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:52004XC0205(02)&from=HU).

¹¹ *Lénárd Réka*: A Ptk. jogelvi és a versenyjog. Polgári Jogi Kodifikáció, 2002. 3. sz. p. 19–21. Elérhető: <https://ptk2013.hu/wp-content/uploads/2012/11/2002-3kodi.pdf>.

¹² *Gödölle István*: A fogyasztók megtevesztése a védjegyjogban. Jogtudományi Közlöny, 69. évf. 3. sz., 2014, p. 144–145. Elérhető: http://real.mtak.hu/108746/1/jk1403_3.pdf.

¹³ *SPRL Louis Erauw-Jacquery v. La Hesbignonne SC*, C-27/87. Elérhető: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A61987CJ0027>.

¹⁴ *Coditel v. Ciné-Vog Films*, C-262/81. Elérhető: <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=en&num=C-262/81>.

¹⁵ *Football Association Premier League és társai*, C-403/08. Elérhető: <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=hu&num=C-403/08>.

A tanulmány két érdemi fejezete a versenyjog és a szellemitulajdon-jog céljait, és ehhez kapcsolódóan a két jogterület funkcióit, illetve azok egymáshoz való viszonyát igyekszik feltárni. Ezen túlmenően a számos kapcsolódási pont közül egy versenyjogi és szerzői jogi szempontból is vitatott jogintézmény, a közös jogkezelés jogintézményének¹⁶ versenyjogi vonatkozásai kerülnek elemzésre.

Jelen tanulmány célja annak feltárása, hogy a két, látszólag több ponton ellentétes terület alkalmas-e arra, hogy egymás céljait erősítse, ezáltal egy időben megvalósítva a verseny védelmét és a kreativitás ösztönzését.

II. A VERSENYJOG ÉS A SZELLEMITULAJDON-JOG CÉLJAI KÖZÖTTI KAPCSOLATOK

II.1. A versenyjog céljai

A versenyjog potenciálisan több célt is szolgálhat, vagy akár párhuzamosan több cél elérésére is törekedhet. A klasszikus megközelítés szerint a versenyjogi szabályozás célja a verseny lehetőségének – nem pedig a versenytársaknak – a védelme,¹⁷ amelynek érdekében elsősorban tiltó jellegű magatartási szabályokat ír elő a vállalkozások vagy azok társulásai számára a piaci magatartásaik vonatkozásában. A versenyjog főszabály szerint nem foglalkozik a vállalkozásnak nem minősülő, vagy nem piaci magatartást megvalósító szereplők tevékenységével.¹⁸

Versenyellenes helyzetben a vállalkozások nincsenek rászorítva arra, hogy árait a fogyasztók szempontjából is reálisan, hatékonyan határozzák meg, így a versenyjog egyik legszélesebb körben elfogadott feladata a vállalkozások részére való magatartások meghatározása és ellendőrzése útján a társadalmi¹⁹ és szűkebb értelemben a fogyasztói jólét védelmének – és ha lehetséges, növelésének – biztosítása.²⁰ A versenyjog célozhatja a minőség²¹ és választék növelését is, hiszen amennyiben a versenytársak versenyelőnyre szeretnének

¹⁶ Bővebben l. *Tattay Levente, Pogácsás Anett, Ujhelyi Dávid: Szellemi alkotások joga*. Pázmány Press, Budapest, 2020, p. 273–290.

¹⁷ *Paul Erik Veel: Private Party Access to the Competition Tribunal: A Critical Evaluation of the Section 103.1 Experiment*. Dalhousie Journal of Legal Studies, 18. évf. 1. sz., 2009, p. 16.

¹⁸ *Dawid Masik: Controlled Chaos with Consumer Welfare as the Winner – a Study of the Goals of Polish Antitrust Law*. Yearbook of Antitrust and Regulatory Studies, 1. sz., 2008, p. 36.

¹⁹ *Barbara Baarsma, Nicole Rosenboom: A Veritable Tower of Babel: On the Confusion between the Legal and Economic Interpretations of Article 101(3) of the Treaty on the Functioning of the European Union*. European Competition Journal, 11. évf. 2–3, 2015, p. 405.

²⁰ *Diane P. Wood: International Harmonization of Antitrust Law: The Tortoise or the Hare*. Chicago Journal of International Law, 3. évf. 2. sz., 2002, p. 393.

²¹ *Timár Adrienn: Filmvászonhősök a szellemi tulajdon labirintusában: a filmipar XXI. századi jogi kihívásai a „character merchandising” területén*. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 11. (121.) évf. 2. sz., 2015. április, p. 115.

szert tenni, azt – többek között – elérhetik a termékek minőségének javítása útján is, a verseny lehetősége pedig több versenytárs megjelenéséhez vezethet, ami több terméket, több opciót biztosít a fogyasztók részére.²²

A versenyjog ezenfelül szolgálhatja az innováció támogatását is, hiszen amennyiben a piacra lépés lehetősége reálisan fennáll, és a tisztességes verseny feltételei adottak, úgy az új, innovatív vállalkozások könnyebben meg tudnak jelenni, ami komoly ösztönző lehet a kreatív vállalkozások oldalán.²³ Talán ez áll legközelebb a szellemitulajdon-jog – lent ismertetett – egyik legszélesebb körben elfogadott céljához, a kreativitás ösztönzéséhez, ugyanakkor úgy tűnik, hogy míg a versenyjog az output oldaláról, addig a szellemitulajdon-jog az input oldaláról közelíti meg ugyanazt a jelenséget. Cél lehet még a gazdasági hatékonyság elősegítése, ugyanis az egymással versenyhelyzetben lévő vállalkozások költségeik csökkentése érdekében a rendelkezésre álló erőforrások hatékony kiaknázásában lehetnek érdekelték.²⁴ Ez kiterjedhet nemcsak az erőforrások, hanem azok allokációjának, a termékek fogyasztókhoz való eljuttatásának, vagy akár a kibocsátás hatékonyságára is.²⁵

A fenti célok jelentős része – közvetetten vagy közvetlenül – fogyasztóvédelmi célok elérését is szolgálhatja, hiszen a megfelelő áron, magas minőségben és széles választékkal kínált termékek hozzájárulnak a fogyasztók érdekeinek megóvásához is.²⁶ Az Európai Unió szempontjából végezetül a versenyjog (és akár a szellemitulajdon-jog) célja lehet továbbá a tagállamok közötti integráció erősítése is, hiszen az egységes verseny- és piactalépési feltételek hatékonyan szolgálhatják a tagállamok jogi és piaci közeledését, a vállalkozások unión belüli versenyének erősödését.²⁷

II.2. A szellemitulajdon-jog céljai

Ahogy a versenyjog, úgy a szellemitulajdon-jog célja sem határozható meg egy szóval vagy mondattal, a jogterület egyszerre szolgálja klasszikus, széles körben elfogadott és ritkábban előforduló, de ismétlődően felmerülő érdekek érvényesülését. Jelen tanulmány alapvetően két, versenyjogi szempontból is releváns cél – illetve a mögöttük meghúzódó elméleti alapvetések – ismertetésére fókuszál.

²² *Matthew Eric Bassett*: Future of Copyright & Competition Law in Media. *FIU Law Review*, 14. évf. 2. sz., 2020, p. 232.

²³ *Olav Kolstad*: Competition law and intellectual property rights – outline of an economics-based approach. In: *Josef Drexel* (szerk.): *Research Handbook on Intellectual Property and Competition Law*. Edward Elgar, 2008, p. 25.

²⁴ *Masik*: i.m. (18), 37.

²⁵ *Philip Sutherland*: Steel and Propane: The Efficiency Defence and Horizontal Mergers. *South African Law Journal*, 125. évf. 2. sz., 2008, p. 342.

²⁶ *Warren Pengilley*: The Trade Practices Commission's Power to Study Business Practices: Can the Commission Rove at Will. *Bond Law Review*, 2. évf. 1. sz., 1990, p. 71.

²⁷ *Rogier W. de Vrey*: *Towards a European Unfair Competition Law – A Clash Between Legal Families*. Martinus Nijhoff Publishers, 2005, p. 154.

1. A szellemi tulajdon-jog – mint jogterület – egyik legszélesebb körben elfogadott célja a *kreatív alkotómunka ösztönzése* azáltal, hogy a jogosult rendelkezésére bocsátott kizárólagos jogok útján lehetőséget ad a befektetett munka gazdasági megtérülésére, egyúttal a haszon realizálására.²⁸ Az angolszász hagyományú,²⁹ alapvetően utilitarista alapokon³⁰ gondolkodó országok szabályozása – amely jellemzően meghatározó jelentőségű a szellemi tulajdon-jog területén –, a jogterület célját a *hasznos* alkotómunka ösztönzésében ragadja meg.³¹ Így például az Egyesült Államok alkotmányának szellemi tulajdon-jogi klauzulája³² az alábbiak szerint közelíti meg a szellemi tulajdon-jog diszciplínájának célját.

*„The Congress shall have Power ... To promote the Progress of Science and useful Arts, by securing for limited Times to Authors and Inventors the exclusive Right to their respective Writings and Discoveries;”*³³

Az ösztönző cél elméleti megalapozásához nagyban hozzájárultak Locke fizikai tulajdonnal kapcsolatos gondolatai, amelyeket a jogirodalom analóg módon alkalmaz a szellemi tulajdonra. Eszerint az embernek tulajdona van a saját testén és mindenben, amit munkájával (*sweat of the brow*) kiemel a természeti állapotból.³⁴ Természetesen ez a tulajdon korlátokat is ismer, hiszen tárgya megromolhat és elenyészhet – ami a szellemi alkotások tekintetében nem feltétlenül releváns –, illetve a személyes szükségleteken túlmenően való felhalmozása erkölcsileg megalapozatlan.³⁵ Locke munkaelméletének emberképe a tulajdonos ember, saját személyének tulajdonosa,³⁶ aki munkája által kizárólagos jogokat formál annak eredményére.

Ugyanakkor Locke – alapvetően természetjogi jellegű – megközelítése nem adaptálható fenntartások nélkül a kialakulása tekintetében sokkal inkább pozitivisták gyökereiből faka-

²⁸ *Amy E. Groves*: Princeton University Press v. Michigan Document Services Inc.: The Sixth Circuit Frustrates the Constitutional Purpose of Copyright and the Fair Use Doctrine. *Georgia Law Review*, 31. évf. 1. sz., 1996, p. 348.

²⁹ *Adam D. Moore*: A Lockean Theory of Intellectual Property. *Hamline Law Review*, 21. évf., 1997, p. 65.

³⁰ *Sara K. Stadler*: Forging a Truly Utilitarian Copyright. *Iowa Law Review*, 91. évf., 2006, p. 610.

³¹ *Julie E. Cohen*: Copyright as Property in the Post-Industrial Economy: A Research Agenda. *Wisconsin Law Review*, 2011, p. 1.

³² L. még: *Rahmiel David Rothenberg*: Sampling: Musical Authorship of Tune with Purpose of the Copyright Regime. *St. Thomas Law Review*, 20. évf., 2008, p. 245.

³³ Az Egyesült Államok magyar nagykövetségének fordításában: „A Kongresszus hatáskörrel bír ... a tudomány és a hasznos művészetek haladásának támogatására azzal, hogy a szerzők és a feltalálók számára a vonatkozó írásművek és felfedezések jogát biztosítja meghatározott időre;” elérhető: <http://goo.gl/bOcug7>.

³⁴ *Lior Zemer*: The Making of the New Copyright Lockean. *Harvard Journal of Law & Public Policy*, 29. évf. 3. sz., 2006, p. 892 és *Alfred C. Yen*: Restoring the Natural Law: Copyright as Labor and Possession. *Ohio State Law Journal*, 51. évf., 1990, p. 523.

³⁵ *Roland Spitzlinger*: On the Idea of Owning Ideas: Applying Locke's Labor Appropriation Theory to Intellectual Goods. *Masaryk University Journal of Law and Technology*, 5. évf. 2. sz., 2011, p. 277–279.

³⁶ *John Locke*: *Two Treatises of Government*. Cambridge University Press, Cambridge, 1988, p. 287 (self-ownership).

dó jogterületre:³⁷ az elmélet bizonyos szempontból gátat szab a kreativitásnak, nincs tekintettel arra, hogy a szellemi tulajdon ugyan nem romlik, de gyakran értékét veszti, sem pedig arra, hogy a mű nem teljes egészében az alkotó műve, ezáltal szembe állítva egymással az egyént és a társadalmat.³⁸ Meg kell emlékezni még arról, hogy Locke emberképe szükség-telenül egyszerűsíti le az alkotó személyét a tulajdonos emberére, elhagyva számos olyan szempontot rá vonatkozóan, amely szükséges annak maradéktalan megítéléshez.

2. Az ösztönzéssel bizonyos mértékig összefügg a szellemitulajdon-jog másik, széles körben elismert, központi célja,³⁹ a *jogosultak és a társadalom (felhasználók, használók, hasznosítók) érdekei közötti egyensúly megteremtése*. Az egyik oldalról – az alkotómunka eredményének kiaknázhatósága érdekében – szükség mutatkozik kizárólagos jogokat biztosítani a jogosultnak, a másik oldalról ugyanakkor világos, hogy a kizárólagos jogok nem lehetnek korlátlanok, különben pontosan az ösztönző céllal ellentétes hatást váltanának ki. A szellemitulajdon-jognak így központi kérdése és célja a kizárólagos jogok és az ezek alóli kivételek és korlátok közötti egyensúly megteremtése, illetve folyamatos felülvizsgálata. Az érdekoldalak száma ugyanakkor az elmúlt évtizedben, különösen a szerzői jog területén bővülni látszik.⁴⁰

Alapvetően két hozzáállást ismer a jogirodalom a jogosultak és tágabb értelemben a köz érdekei közötti egyensúlyt illetően. Egyrésztől vannak gondolkodók, akik eszköznek,⁴¹ alapvető értéknek⁴² tartják a szellemitulajdon-jog eszköztárában, míg vannak olyan szerzők, akik szerint az egyensúly maga a szabályozás célja,⁴³ eltolódása pedig súlyos működési zavarokhoz vezethet. Siebrasse álláspontja szerint a jogterületen elérendő egyensúlynak a hozzáférés és ösztönzés szabályai között is fenn kell állnia,⁴⁴ ugyanis a szellemitulajdon-jog, mint kizárólagos jog, nyilvánvalóan korlátozza a teljesítményekhez való hozzáférést, ezzel

³⁷ *Katie Sykes: Towards a Public Justification of Copyright. University of Toronto Faculty of Law Review, 61. évf. 1. sz., 2003, p. 6.*

³⁸ *Carys J. Craig: Locke, Labour and Limiting the Author's Right: A Warning against a Lockean Approach to Copyright Law. Queen's Law Journal, 28. évf., 2002, p. 23, 41, 43.*

³⁹ Ahogy a WIPO alapító szerződése – visszautalva a Berni Unió Egyezményre – is nevesíti: „Recognizing the need to maintain a balance between the rights of authors and the larger public interest, particularly education, research and access to information, as reflected in the Berne Convention”.

⁴⁰ *Ant Horn: Creators and the Copyright Balance: Investigating the interests of copyright holder, users and creators. Alternative Law Journal, 29. évf. 3. sz., 2004, p. 112; Qili Xu: Copyright Protection in the Digital Age: A Tripartite Balance. Hong Kong Law Journal, 42. évf. 3. sz.3, 2012, p. 755; Matthew Kane: Copyright and the Internet: The Balance Between Protection and Encouragement. Thomas Jefferson Law Review, 22. évf. 183. sz., 2000, p. 183; és Jane C. Ginsburg: Copyright in the Digital Environment: Restoring the Balance. Columbia Journal of Law & The Arts, 35. évf. 1. sz., 2011, p. 3.*

⁴¹ *Norman Siebrasse: A Property Rights Theory of the Limits of Copyright. University of Toronto Law Journal, 51. évf. 1. sz., 2001, p. 1.*

⁴² *Pogácsás Anett: Szerzői jog újratöltve. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 5. (115.) évf. 6. sz., 2010. december, p. 38.*

⁴³ *Abraham Drassinower: From Distribution to Dialogue: Remarks on the Concept of Balance in Copyright Law. The Journal of Corporation Law, 34. évf. 4. sz., 2009, p. 993.*

⁴⁴ *Siebrasse: i.m. (41), p. 4.*

ösztönözve a szerzőket azok létrehozatalára, az alkotásba fektetett munkájuk megtérülésének reményével kecsegtetve.⁴⁵

II.3. A két jogterület céljainak és funkcióinak kapcsolódási pontjai

A két jogterület által szolgálta célok és funkciók tehát sokrétűek, bár közvetetten – vagy távolról szemlélve – értelemszerűen mindkét jogterület a közérdek érvényesülését hivatott biztosítani.

A versenyjog céljai közül talán az innováció támogatása⁴⁶ az, amely szembeötlően kapcsolódni látszik a szellemi tulajdon-jog céljaihoz.⁴⁷ Mind a tisztességes verseny feltételeinek biztosítása, mind pedig az ösztönző szellemi tulajdon-jogi védelmi rendszer – talán itt az iparjogvédelem hangsúlyosabb, bár a szerzői jog is szerepet kaphat – megfelelő és termékeny táptalaját képezheti a kreativitásnak, ezen belül pedig az innovációnak, bár a versenyjog elsősorban a vállalkozások innovációjára fókuszál, míg a szellemi tulajdon-jog a természetes személy alkotótevékenységét, annak ösztönzését tartja szem előtt.

Hiba lenne ugyanakkor feltételezni, hogy a kapcsolódási pontok sora itt véget ér. A versenyjog minőségvédelmi és fogyasztóvédelmi céljai ugyanis közvetlenül összeköthetőek pl. a védjegy jog minőségjelző⁴⁸ és fogyasztóvédelmi funkcióival.⁴⁹ A hatékony verseny biztosítja, hogy a vállalkozások érdekeltek legyenek abban, hogy versenytársaiknál jobb minőségű termékek előállítására útján versenyelőnybe kerüljenek,⁵⁰ a védjegy jog pedig gondoskodik arról, hogy a fogyasztók mind a minőség, mind az áru egyéb tulajdonságai tekintetében megfelelő információt kapjanak a jogi oltalomban részesített megjelölés útján.⁵¹

A versenyjog gazdasági hatékonyság biztosításával kapcsolatos célja⁵² párhuzamba állítható a szellemi tulajdon-jog ösztönző funkciójával. A kizárólagos jogok ugyanis a védett jogtárgyak hatékony kiaknázhatóságát célozzák,⁵³ ezek pedig gyakran olyan erőforrásként jelentkeznek a vállalkozások oldalán, amelyek felhasználása, hasznosítása vagy használata

⁴⁵ Ugyanis ez a gondolatvilág elsősorban az utilitarista elméletek sajátja.

⁴⁶ *Robert Ennis*: Competing Priorities in Antitrust Enforcement: Europe and the New Economy. *University College Dublin Law Review*, 11. évf., 2011, p. 60.

⁴⁷ *Shubha Ghosh*: Intellectual Property Rights: The View from Competition Policy. *Northwestern University Law Review Colloquy*, 103. évf., 2008–2009, p. 345.

⁴⁸ *Tattay Levente*: A védjegyek új dimenziói. *Marketing & Menedzsment*, 1995. 2. sz., p. 42 és *Szalai Péter*: A megkülönböztető képesség jelentése a védjegy jogban. *Universitas-Győr*, 2015, p. 38.

⁴⁹ *Szikora Veronika, Árva Zsuzsanna* (szerk.): A fogyasztók védelmének új irányai a XXI. században. *Debreceni Egyetem*, 2018, p. 267.

⁵⁰ *Ennis*: i.m. (46), p. 79.

⁵¹ *Lendvai András*: Megjegyzések a magyar Lego-döntésekhez – harmonizációs problémák a magyar védjegy jogban – II. rész. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 5. (115.) évf. 1. sz., 2010. február, p. 120.

⁵² *Eleanor M. Fox*: Trade, Competition, and Intellectual Property – TRIPS and Its Antitrust Counterparts. *Vanderbilt Journal of Transnational Law*, 29. évf. 3. sz., 1996, p. 496.

⁵³ *Pogácsás Anett*: Érték és szabadság – Felelősségünk a szerzői jog dinamikus egyensúlyának alakításában. *Iustum Aequum Salutare*, 2016. 1. sz., p. 71.

kiemelt jelentőségű lehet a versenytársakkal szembeni versenyelőny megszerzése céljából, ez különösen igaz a kreatív iparágakra és az innovációra fókuszáló vállalkozásokra.

Végezetül szükséges utalni arra, hogy a szellemi tulajdon-jog ösztönző célja és a jogosultak és felhasználók közötti egyensúly a fogyasztói jólét védelmével és a választék növelésével is kapcsolatba hozható:⁵⁴ a kreatív alkotómunka elismerése, a kiaknázhatóságával kapcsolatos jogi keretek megfelelő biztosítása hozzájárul az alkotások létrehozásának ösztönzéséhez. Minél intenzívebb egy adott társadalom egyéni kreativitása, annál több és sokrétűbb alkotás juthat el a fogyasztókhoz, és annál több eszköz és lehetőség áll a vállalkozások rendelkezésére ahhoz, hogy versenyelőnyre tegyenek szert.⁵⁵ Így a versenyjog és a szellemi tulajdon-jog egymás katalizátoraiként is funkcionálhatnak, erősíthetik egymás pozitív hatásait, ha ezeket a kérdéseket a jogalkotó és a jogalkalmazó egyaránt szem előtt tartja.

III. KÖZÖS JOGKEZELÉS

III.1. A közös jogkezelés rendeltetése és sajátosságai a szellemi tulajdon-jog szemszögéből

A szerzői jogok és szomszédos jogok engedélyezésének gyakorlatában rendkívül releváns kérdés, hogyan képes a jogosult – különösen a digitális világban – művének vagy teljesítményének minden egyes felhasználása előtt megállapodást, felhasználási szerződést kötni. Ugyanakkor maguk a felhasználók sem minden esetben képesek arra, hogy a világ minden szerzőjével és szomszédos jogi jogosultjával egyedileg kapcsolatba lépjenek, amikor azok alkotásait, teljesítményeit kívánják valamilyen engedélyhez kötött módon felhasználni.

Egy adott mű felhasználásához főszabály szerint engedélyre van szükség, erre azonban a felhasználó többféle módon is szert tehet: egyrészről, amikor a felhasználási szerződést közvetlenül a szerzővel vagy szomszédos jogi jogosulttal, illetve az őket személy szerint képviselő személlyel köti meg a felhasználó, *nagyjogos* felhasználásról beszélünk. Másrészről, amikor viszont a szerzők érdekeit közös jogkezelő szervezet képviseli, és az engedélyt a jogkezelőn keresztül kapja meg a felhasználó, *kisjogos* felhasználásról van szó.⁵⁶ A különféle területeken, az egyes műfajokra és felhasználási módokra nézve a joggyakorlás módját a

⁵⁴ *Donna M. Gitter*: The Conflict in the European Community Between Competition Law and Intellectual Property Right: A Call for Legislative Clarification of the Essential Facilities Doctrine. *American Business Law Journal*, 40. évf., 2003, p. 220.

⁵⁵ *Szalma Borbála*: Know-how – a szolgálati találmány „üzleti titka”. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 10. (120.) évf. 1. sz., 2015. február, p. 9.

⁵⁶ *Kiss Zoltán, Szivi Gabriella*: A közszolgálati médiaszolgáltatás és a szellemi tulajdon-jogok kapcsolódási pontjai és szabályozási környezete. In *Medias Res*, 2015. 2. sz., p. 379.

szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (a továbbiakban: Sztj.) rendelkezései, illetve – a törvény által adott kereteken belül – a jogosultak döntése határozza meg.⁵⁷

A művek és teljesítmények nagy tömegű, párhuzamos felhasználása ösztönözte a közös jogkezelés intézményének a létrehozását:⁵⁸ a szerzők és később a szomszédos jogi jogosultak önkéntesen létrehozott szervezetek segítségével kezdték el érvényesíteni az egyes, őket megillető vagyoni jogaikat.⁵⁹

A közös jogkezelő szervezetek tehát alapvetően az egyedileg nem gyakorolható,⁶⁰ kis-jogos felhasználások engedélyezésére jöttek létre, tagjai a kérdéses vagyoni jog jogosultjai. Ebből fakadóan a közös jogkezelő tevékenységét *valamennyi jogosult érdekeinek figyelembevételével és indokolatlan megkülönböztetés nélkül* köteles ellátni.⁶¹

A közös jogkezelés a hatékonyság érdekében⁶² sok esetben – de nem szükségszerűen – *monopoltevékenység*,⁶³ vagyis egy jogosulti kör egy adott vagyoni joga tekintetében jellemzően egy közös jogkezelő szervezet működik. A kapcsolódó hazai jogszabály⁶⁴ – az uniós jogra támaszkodva⁶⁵ – az ilyen jogkezelési tevékenységet szigorú szabályok között teszi csak lehetővé, továbbá – ugyanakkor szigorú keretek között – lehetőséget ad arra is, hogy azonos vagyoni jogok tekintetében több közös jogkezelő működjön egyszerre. Egyes közös jogkezelő szervezetek működéséhez a Kjkt. előírja, hogy az általa végzett jogkezelési tevékenységben érdekelt jogosultak jelentős részét képviselje (*representativitás elve*).

Ebből ugyanakkor következik, hogy mind a működésükhöz, mind pedig a díjak megállapításához – utóbbi tekintetében hatósági árazásnak nem minősülő – állami felügyelet kap-

⁵⁷ Faludi Gábor: A szerzői jog és szomszédos jogok közös jogkezelése. Közjegyzők Közlönye, 45. évf. 7–8. sz., 1998, p. 31–33.

⁵⁸ Lánchidi Péter: Zenei közös jogkezelés és versenypolitika az Európai Unióban. PhD-értekezés, PTE ÁJK, 2010, p. 5. Vö. Ficsor Mihály: Collective management of copyright and related rights at a triple crossroads: should it remain voluntary or may it be „extended” or made mandatory? Copyright Bulletin, 2003.

⁵⁹ Grad-Gyenge Anikó, Sarkady Ildikó: Közös jogkezelés az audiovizuális médiában. Médiatudományi Intézet, 2014, Budapest, p. 21 és Géra Eleonóra Erzsébet, Csatári Bence: A Zeneszerzők Egyesületétől az Artisjus Egyesületig 1907–2007. A zenei közös jogkezelés száz éve Magyarországon. Artisjus, 2007, Budapest, p. 20.

⁶⁰ Vö. Daniel Gervais: Collective Management of Copyright and Related Rights. Kluwer Law International, 2010, p. 200–201.

⁶¹ Kárpáti Zsuzsanna: A közös jogkezelés zenei vetülete és az irányelvben rejlő lehetőségek. 'De lege ferenda'. Válogatott művek joghallgatók tollából. Pázmány Press, Budapest, 2016, p. 185.

⁶² Daniel Gervais: Collective Management of Copyright and Related Rights. Kluwer Law International BV, 2015, Hága, p. 11.

⁶³ Petkó Mihály: A szellemi alkotások közös jogkezelésének szabályozása. Gazdaság és jog, 2015. 3. sz., p. 22.

⁶⁴ A szerzői jogok és a szerzői joghoz kapcsolódó jogok közös kezeléséről szóló 2016. évi XCIII. törvény (a továbbiakban: Kjkt.).

⁶⁵ A szerzői és szomszédos jogokra vonatkozó közös jogkezelésről és a zeneművek belső piacon történő online felhasználásának több területre kiterjedő hatályú engedélyezéséről szóló 2014/26/EU irányelv (a továbbiakban: KJK-irányelv).

csolódik, a beszedett díjak felosztása során a közös jogkezelő szervezeteknek pedig komoly átláthatósági követelményeknek kell megfelelniük.

A közös jogkezelés ugyanakkor alapvetően *szubszidiárius jellegű*, vagyis a kötelező vagy előírt közös jogkezelés körébe tartozó eseten kívül csak akkor engedélyezhető reprezentatív közös jogkezelő szervezetként, ha az adott szerzői jog vagy kapcsolódó jog egyedileg hatékonyan nem gyakorolható.⁶⁶

A jogkezelésnek három alapvető típusa van, ezek alapján beszélhetünk: 1. „sima” közös jogkezelőről, 2. reprezentatív közös jogkezelőről, és 3. független jogkezelőről.

1. A „sima” közös jogkezelő szervezetek képezik a jogkezelési tevékenység alaptípusát: a jogkezelést bejelentés alapján végzik, de tevékenységük megkezdéséhez engedélyre nincs szükség. Ezen közös jogkezelő szervezeteknek a *reprezentativitás elvéből* fakadó követelményeknek nem kell megfelelniük, vagyis nem kell a jogosultak jelentős részét képviselniük. Ebből fakadóan ugyanakkor a reprezentatív közös jogkezelőkkel szemben kiterjesztett hatályú közös jogkezelésről nem beszélhetünk.⁶⁷

2. A *reprezentatív közös jogkezelő szervezetnek* meg kell felelnie a „sima” közös jogkezelőkkel szembeni követelményeknek, ezen túlmenően pedig az általa végzett közös jogkezelési tevékenységgel érintett jogosultak jelentős részét képviseli azáltal, hogy e jogosultak tagjai vagy e jogosultak jogaik közös kezelésére jogkezelési megbízást adtak a részére, és a jogosultak jogainak közös kezelését végző külföldi szervezetekkel képviseleti szerződéseket kötött.

A reprezentatív közös jogkezelő szervezet végezhet csak kiterjesztett hatályú közös jogkezelést.⁶⁸ Ez alatt az olyan jogkezelési tevékenységet értjük, amelynek során a közös jogkezelő szervezet olyan jogosultak tekintetében is megvalósítja az engedélyezést (és ehhez kapcsolódó feladatait), akik részéről nem rendelkezik e tekintetben megbízással. Természetesen ez csak a közös jogkezelő által eleve kezelt vagyoni jogok és műtípusok tekintetében irányadó.⁶⁹ Amennyiben a közös jogkezelés nem kötelező, úgy a jogosult a közös jogkezelőhöz címzett tiltakozó nyilatkozattal kiléphet a kiterjesztett közös jogkezelés hatálya alól, és a továbbiakban egyedi úton engedélyezheti műveinek felhasználását.

Előírt és kötelező közös jogkezelési tevékenységet csak olyan közös jogkezelő szervezet végezhet, amely megfelel a reprezentativitás követelményének, ugyanakkor az ilyen szerve-

⁶⁶ Hajdú Dóra: A törvény által előírt közös jogkezelés a magyar és a francia szerzői jogban. Médiatudományi Intézet, 2016. Budapest, p. 32.

⁶⁷ Grad-Gyenge Anikó (szerk.): Kézikönyv a szerzői jog érvényesítéséhez. ProArt Szövetség a Szerzői jogokért, 2013, Budapest, p. 1.

⁶⁸ Thomas Riis, Jens Schovbo: Extended Collective Licenses and the Nordic Experience: It's a Hybrid but is it a VOLVO or a Lemon? Columbia Journal of Law and the Arts, 33. évf. 4. sz., 2009–2010, p. 471–495.

⁶⁹ Sarkady Ildikó, Grad-Gyenge Anikó: A média-értéklánc szerzői jogi vonatkozásai. Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság Médiatanács Médiatudományi Intézet, 2012, Budapest, p. 58.

zeteket a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala (a továbbiakban SZTNH) nem csupán nyilvántartásba veszi, hanem tevékenységük az SZTNH által kiadott engedélyhez kötött.⁷⁰

3. A jogkezelés speciális formája a *független jogkezelés*, amelynek fogalmát a Kjkt. 4. § 4. pontja rögzíti. Ennek megfelelően független jogkezelő szervezet az olyan szervezet, amely céljaként vagy fő tevékenységként szerzői jogot vagy kapcsolódó jogot kezel több jogosult érdekében és közös javára erre vonatkozó törvény, szerződés vagy egyéb jogviszony alapján, továbbá nem áll a jogosultak tulajdonában vagy ellenőrzése alatt, és nyereségszerzési céllal működik.⁷¹

A független jogkezelés intézménye 2016-ig nem volt része a hazai jogrendnek, ugyanakkor a KJK-irányelv⁷² rendelkezéseiből fakadóan kötelező volt a magyar szerzői jog részévé tenni.⁷³ A jogintézmény számos ponton különbözik a közös jogkezelés egyes formáitól, pl. tevékenységét nyereségszerzési céllal, profitorientáltan végzi, tagsága nem a jogosultakból áll össze (tehát a jogosultaktól független), és jellemzően gazdasági társasági formában működik (pl. korlátolt felelősségű társaságként).⁷⁴

A független jogkezelő szervezet tehát nem közös jogkezelési, hanem jogkezelési tevékenységet végez, ebből fakadóan ezen szervezetekre a közös jogkezelőktől eltérő szabályok vonatkoznak. A független jogkezelési tevékenység nem engedélyhez, csak bejelentéshez kötött.

A közös jogkezelés a módja szerint lehet *i)* önkéntes, *ii)* előírt és *iii)* kötelező. Önkéntes közös jogkezelésről beszélünk akkor, ha a közös jogkezelő szervezet nem törvényi előírás alapján, hanem a jogosultak kezdeményezése alapján jön létre, a tevékenység megkezdéséhez annak az SZTNH-hoz való előzetes bejelentése szükséges.

Azokban az esetekben, amikor a törvény nem ír elő kötelező közös jogkezelést, a jogosultak dönthetnek úgy, hogy egyesület⁷⁵ hoznak létre egy adott szerzői vagy szomszédos jog közös kezelésére. Az önkéntes jogkezelés esetében a jogkezelőn keresztül történő engedélyezés ellen tiltakozó jogosult kiléphet az adott jogkezelés hatálya alól. A közös jogkezelő szervezet a honlapján köteles közzétenni a jogkezelési megbízás felmondására és a közös jogkezelés elleni tiltakozásra vonatkozó részletes szabályokat, illetve azon jogosultak nevét, akik vele szemben a közös jogkezelés ellen a Kjkt. 18. § (1) bekezdése szerint jogszerűen tiltakoztak.

⁷⁰ Gyertyánfy Péter: Nagykommentár a szerzői jogi törvényhez. Wolters Kluwer, Budapest, 2014, p. 514.

⁷¹ Lábodó Péter, Nagy Balázs: A közös jogkezelésről szóló 2014/26/EU irányelv átültetésének egyes kérdései. *Fontes Iuris*, 2. évf. 1. sz., 2016.

⁷² A korábbi szabályozásról l.: Gyenge Anikó: Víták a szerzői jogok közös kezelésének hatékony szabályozása körül. *Infokommunikáció és Jog*, 2008. 5. sz.

⁷³ Giuseppe Mazziotti: New licensing models for online music services in the European Union: From collective to customized management. *Columbia Journal of Law & the Arts*, 34. évf. 4. sz., 2011, p. 765.

⁷⁴ Kárpáti Zsuzsanna: A közös jogkezelés rendszerének átalakulása a független jogkezelés megjelenésére tekintettel. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 13. (123.) évf. 2. sz., 2018. április, p. 39.

⁷⁵ Gyertyánfy Péter: The Legal Status of the Organizations of Collective Management and their market Position in Europe In: *Tattay Levente* (szerk.): Emlékkönyv Ficsor Mihály 70. születésnapja alkalmából barátaitól. Szent István Társulat, Budapest, 2009, p. 126.

Az előírt közös jogkezelésbe a Kjkt. 4. § 3. pontja alapján olyan felhasználási módok tartoznak, amelyekkel kapcsolatban a jogosult az Sztj. előírása alapján mindaddig kizárólag közös jogkezelő szervezet útján gyakorolhatja jogait,⁷⁶ ameddig a Kjkt. 18. §-a szerinti tiltakozó nyilatkozat útján ki nem lép a közös jogkezelésből. Előírt közös jogkezelői tevékenységet csak olyan jogkezelő végezhet, amely megfelel a reprezentativitás követelményeinek, ezen jogkezelés az SZTNH előzetes engedélyéhez kötött.

Kötelező közös jogkezelésbe a Kjkt. 4. § 6. pontja szerint olyan felhasználási módok tartoznak, amelyekkel kapcsolatban az engedélyezési jog vagy az engedélyezési jog nélkül fennálló díjigény az Sztj. előírása alapján kizárólag közös jogkezelés útján érvényesíthető. Az előírt közös jogkezeléshez hasonlóan kötelező közös jogkezelői tevékenységet csak olyan jogkezelő végezhet, amely megfelel a reprezentativitás követelményeinek, ezen jogkezelés ugyancsak az SZTNH előzetes engedélyéhez kötött.

Kötelező közös jogkezelés esetén nincs helye a jogosult tiltakozó nyilatkozatának, a jogkezelővel való jogkezelési megbízási szerződés felmondása a jogkezelés kiterjesztett hatályát nem érinti.

Minden egyes, kötelező közös jogkezelés alá tartozó felhasználásra igaz, hogy csak jogszerűen nyilvánosságra hozott művek esetében lehet róla szó. Amennyiben viszont ez az alapvető előfeltétel teljesül, a jogosult maga sem mondhat le jogai közös kezeléséről. Összhangban az Alkotmánybíróság vonatkozó határozatával,⁷⁷ ez a megoldás nem alkotmányellenes, többek között azért sem, mert annak nincs akadálya, hogy a jogosult a jogkezelő által számára megállapított díjról utólag – tehát a jogdíj beszedése és annak megállapítása után, hogy neki személy szerint mekkora részesedés járna – lemondjon.

A kötelező közös jogkezelés körébe tartozó felhasználások sajátosságaira tekintettel ezekben az esetekben indokolt a jogosultak egyfajta korlátozását is jelentő kötelező jogkezelés,⁷⁸ hiszen ezeknél a sajátos felhasználásoknál a kilépés engedélyezése teljesen ellehetetlenítené a rendszert, több millió felhasználó és jogosult életét megnehezítve.⁷⁹

A jogkezelők sajátos szervezetek: bár nem állami szervek, nem rendelkeznek közhatalmi jogosítványokkal, mégis speciális jogokkal és kötelezettségekkel lettek felruházva. Tevékenységük állandó, szigorú felügyelete nélkülözhetetlen sajátos feladataik és szerepük miatt: jogdíjakat szednek be és osztanak fel a jogosultak között, a tagjaikon kívül egyéb szerzőket és szomszédos jogi jogosultakat is képviselnek, a felhasználókra nézve is óriási jelentősége van tevékenységüknek, és ügyelniük kell az egyenlő bánásmód követelményének betartásá-

⁷⁶ Gaszt Csaba, Valki Adrienn: Egy európaibb közös jogkezelési rendszer felé, Médiatudományi Intézet, Budapest, 2017, p. 13.

⁷⁷ L. a 312/B/1995. AB-határozatot.

⁷⁸ Az Alkotmánybíróság a 382/B/1995. AB határozata. L. még: Gyenge Anikó: A szerzői monopóljog alóli kivételek és korlátozások céljai. In: Valentiny Pál, Kiss Ferenc László, Nagy Csongor István (szerk.): Verseny és Szabályozás 2010, MTA Közgazdaságtudományi Intézet, Budapest, 2011, p. 73.

⁷⁹ Mezei Péter: Digitális sampling és fájlcsere. Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Szeged, 2010, p. 41.

ra. Jogszerű és átlátható működésük⁸⁰ valamennyi érdekelt és a jogkezelők számára is fontos cél kell, hogy legyen.

A szakmai felügyeletet ellátó SZTNH felügyeleti eljárás keretében ellenőrzi, hogy a nyilvántartásba vétel feltételei folyamatosan megvalósulnak-e, valamint hogy az alapszabály, a felosztási szabályzat és más belső szabályzat rendelkezései nem ütköznek-e szerzői jogi jogszabályokba.

Ha az SZTNH a felügyeleti eljárás eredményeként a jogkezelésre vonatkozó jogszabályok megsértését vagy az azokban előírt feltételek teljesülésének hiányát állapítja meg, határozatában felügyeleti intézkedésként többek között felhívja a szervezetet a jogsértő állapot megszüntetésére és a jogszerű működés helyreállítására, vagy más kötelezettséget írhat elő (pl. a jogkezelés feltételeinek való megfelelést), felügyeleti bírságot szabhat ki, vagy a reprezentatív közös jogkezelési tevékenységgel kapcsolatos engedélyt visszavonhatja.

Bár az SZTNH ezen kérdésekben hivatalból jár el, a jogkezelővel szemben a jogosultak, a felhasználók, a felhasználói érdekképviselői szervezetek, más közös jogkezelő szervezetek vagy független jogkezelő szervezetek részére a Kjkt. lehetőséget biztosít az SZTNH előtti panasztételre is, amennyiben álláspontjuk szerint a jogkezelő a jogkezelésre vonatkozó jogszabályoknak nem tesz eleget.

A jogkezelők több esetben milliárdos mértékben végzik a jogdíjak beszedését és felosztását, az ezzel kapcsolatos tevékenység legteljesebb transzparenciája kiemelten fontos kérdés a jogosultak szempontjából. Ezt a célt a Kjkt.-ban számos átláthatósági jellegű rendelkezés biztosítja,⁸¹ ennek keretében pl. a közös jogkezelő szervezetek kötelesek az általuk végzett közös jogkezelési tevékenységről legalább évente egy alkalommal részletes tájékoztatást adni annak a jogosultnak.

A közös jogkezelők által engedélyezett felhasználások ellentételezésének kiindulópontja a díjszabás, amely általános jelleggel, objektív körülményekhez igazodva (pl. egy üres adathordozó tárolási kapacitása) állapítja meg a felhasználások vonatkozásában irányadó díjakat.

A jogkezelő szervezetek a díjszabásukat maguk állapítják meg,⁸² ugyanakkor – mivel egyoldalú díjmegállapításról van szó – valamiféle állami felügyelet ennek vonatkozásában mindenképpen szükséges. Ebből fakadóan a közös jogkezelő szervezeteknek díjszabást kell összeállítaniuk, és azt be kell nyújtaniuk az igazságügyért felelős miniszternek jóváhagyásra. A reprezentatív közös jogkezelő szervezetek a díjszabást évente kötelesek frissíteni és jóváhagyásra benyújtani.

⁸⁰ *John Street, Dave Laing, Simone Schroff: Collective Management Organisations, Creativity and Cultural Diversity. CREATE Working Paper 2015. 3. sz., p. 9.*

⁸¹ *Pogácsás Anett: Különbözőség az egységben. A szerzői jogi szabályozás differenciálódásának hatása a jogterület szerepére és hatékonyságára. PhD-értekezés. PPKE JÁK, 2016, p. 89.*

⁸² *Faludi Gábor: A közös jogkezelő szervezetek felhasználási szerződésai. In Gyertyánfy Péter, Király Miklós (szerk.): Liber Amicorum: Studia Gy. Boytha dedicata. Ünnepi dolgozatok Boytha György tiszteletére. ELTE ÁJK, Budapest, 2004, p. 81–104.*

A díjszabás jóváhagyásával kapcsolatos eljárás két szakaszra oszlik: véleményezési és jóváhagyási szakaszra, a szakaszok pedig különböző szervek előtt folynak.

Minden év szeptember 1. napjáig a reprezentatív közös jogkezelő szervezet benyújtja díjszabását vagy díjszabásait az SZTNH-hoz, ezzel veszi kezdetét a jóváhagyás iránti eljárás véleményezési szakasza. Az SZTNH a díjszabásokat legfeljebb 90 napon belül véleményezi. A véleményezési szakaszban az SZTNH véleményt kér a jelentős felhasználóktól és a felhasználók érdekképviselői szervezeteitől, valamint a kultúráért felelős minisztertől, továbbá – bizonyos díjszabások tekintetében – a kereskedelemért, a turizmusért és a vendéglátásért felelős minisztertől.

Az SZTNH a véleményezési szakasz lezárultával a díjszabásokat az azokkal kapcsolatos – a díjszabás jóváhagyására vagy elutasítására vonatkozó – javaslatával, és a véleményezési eljárás megállapításaival egyidejűleg felterjeszti az igazságügyért felelős miniszternek, ezzel véget ér az eljárás véleményezési szakasza.⁸³

A felterjesztéssel veszi kezdetét a jóváhagyási eljárás jóváhagyási szakasza. Az igazságügyért felelős miniszter a díjszabást akkor hagyja jóvá, ha az a szerzői jogi jogszabályokkal összhangban áll. A jóváhagyási eljárás tehát nem vizsgálja az egyéb, pl. versenyjogi jogszabályokkal való összhangot, ami – ahogyan azt későbbiekben részletesen is bemutatjuk – megalapozza a hazai versenyhatóság hatáskörét is.⁸⁴ Amennyiben a díjszabás a jogdíjak tekintetében felhasználói csoportonként a Központi Statisztikai Hivatal által az előző naptári évre megállapított fogyasztói árindexet meghaladó mértékű jogdíjemelést tartalmaz, vagy ugyanazon jogdíj tekintetében fizetésre kötelezett felhasználók körét bővíti, úgy az igazságügyért felelős miniszter csak a Kormány – általa kezdeményezett – döntése alapján hagyhatja jóvá a díjszabást.

Az igazságügyért felelős miniszter a díjszabásokkal kapcsolatban határozattal dönt,⁸⁵ amelyet a közös jogkezelő, a véleményezők és az SZTNH részére is megküld. A díjszabásokat a Magyar Közlöny mellékleteként megjelenő Hivatalos Értesítőben közzé kell tenni, leghamarabb a következő év január 1. napjától alkalmazandóak.

III.2. Közös jogkezelés a versenyhatóság szemével

A közös jogkezelés vonatkozásában uniós, illetve hazai szinten két területen merültek fel elsősorban versenyjogi aggályok: egyrészt az EUMSZ 101. cikke szerinti (horizontális) versenykorlátozó megállapodások esetén – erre az uniós joggyakorlatban több példát találunk –, másrészt pedig az EUMSZ 102. cikk szerinti erőfölénnyel való visszaélés esetén – a hazai gyakorlatban ilyen ügyekre találunk példákat. Jelen tanulmány a Gazdasági

⁸³ Kjkt. 150–151. §.

⁸⁴ Vö. *Hajdú*: i. m. (66), p. 57.

⁸⁵ Kjkt. 153. §.

Versenyhatóság (a továbbiakban: GVH) előtti, két esetre és a jogtudományi megközelítésre koncentrálnak.

III.2.1. A FilmJus elleni versenyfelügyeleti eljárás

A FilmJus Filmszerzők és Előállítók Jogvédő Egyesülettel (a továbbiakban: FilmJus) szemben a GVH abból fakadóan indított eljárást,⁸⁶ mivel feltételezte, hogy a közös jogkezelő szervezet visszaél gazdasági erőfölényével, így különösen árait aránytalanul túlzó módon állapította meg, ezzel korlátozhatja a magyar gyártású filmalkotásoknak az előfizetőkhez való eljuttatását, és árai az egyes jogdíjfizetésre kötelezettek irányában indokolatlanul eltérő mértékűek.

Az eljárásban a FilmJus vitatta, hogy erőfölényben lenne az érintett piacon, mivel a felhasználóknak módjuk van közvetlenül is megállapodni a filmszerzővel a jogdíj tekintetében, álláspontja szerint pedig ebből fakadóan az azzal való visszaélésre se lett volna lehetősége. A FilmJus által előadottak szerint a jogdíj megállapításának és számításának módja kifejezetten az indokolatlan megkülönböztetés elkerülése szempontjának figyelembevételével történt.⁸⁷

A GVH megállapította, hogy a közös jogkezelő szervezetre a tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény (a továbbiakban: Tpv.) alanyi hatálya egyértelműen kiterjed,⁸⁸ a FilmJus által megvalósított tevékenység pedig piaci magatartásnak minősül. Jelezte továbbá a GVH, hogy a díjszabás nem tekinthető állami aktusnak – így a Tpv. tárgyi hatálya kiterjed rá –, mivel nem derül ki belőle egyértelműen az a törvényalkotói szándék, mely a Tpv. érvényesülésének az adott piaci magatartás tekintetében gátat kíván szabni, sőt, az akkor hatályos Szjt.-nek⁸⁹ a díjszabások jóváhagyásának szempontjait ismertető rendelkezése kifejezetten utal az egyéb jogszabályok érvényesíthetőségére. A törvény indokolása pedig ezek között – példaként – külön is említi a Tpv.-t.⁹⁰ Ezen a kérdéseket a GVH a másik, közös jogkezelővel szemben indított eljárásában részletesen is vizsgálta.

⁸⁶ Vj-97/2004/37. FilmJus (a továbbiakban: FilmJus-döntés). Elérhető: https://www.gvh.hu/pfile/file?path=/dontesek/versenyhivatali_dontesek/versenyhivatali_dontesek/dontesek_2004/print_Vj097-2004_h.pdf&inline=true.

⁸⁷ Uo. 17)–22).

⁸⁸ *Grad-Gyenge, Sarkady*: i. m. (59), p. 132.

⁸⁹ A KJK-irányelv átültetését megelőzően a jelenleg a Kjkt.-ban található rendelkezések az Szjt.-ben voltak elhelyezve, a GVH döntése itt az Szjt. akkor hatályos 90. § (2) bekezdésére gondolt.

⁹⁰ Indokolás a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvényhez, 85–93. §-hoz fűzött indokolás: „Hasonlóképpen helye lehet továbbá a tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvényben megállapított, a gazdasági erőfölénnyel való visszaélés tilalmát szabályozó rendelkezések alkalmazásának a közös jogkezelő szervezetek esetében is (90. §).” A Kjkt. indokolása ezt nem említi, csupán arra tesz utalást, hogy „A szabályozás átveszi és pontosítja az Szjt. díjszabás-jóváhagyásra vonatkozó jelenleg hatályos előírásait.”

A túlzó árazás⁹¹ körében a GVH lefektette, hogy a vizsgálat során rendszerint alkalmazott módszer fogalomrendszere a szerzői jogdíjak esetében nem értelmezhető, ezért a szerzői jogdíjak esetében nem a díj mértéke, hanem megállapításának módja alapján vizsgálható az esetleges tisztességtelenség.⁹²

A díjmegállapítás módja körében a GVH meglátása szerint az volt vizsgálandó, hogy a közös jogkezelő szervezet figyelembe vette-e az „ellenérdekű felek” szempontjait. A díjszabás-jóváhagyási eljárás akkor hatályos rendelkezései⁹³ bár bizonyos körben szabályozzák a felhasználói és jelentős felhasználói érdekképviseleti szervek véleménye beszerzésének kötelezettségét, ez akkor a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma feladatkörébe tartozott, ennek teljesítése vagy elmaradása nem volt értékelhető a FilmJus oldalán, a közgazgatási szerv tekintetében pedig nem volt piaci magatartásnak minősíthető.⁹⁴ A hatályos szabályozás – a fentiekben kifejtettek szerint – a díjszabás-jóváhagyási eljárás véleményezési szakaszában az SZTNH feladatkörébe helyezi a felhasználói érdekképviseleti szervek véleményének kikérését.⁹⁵

A GVH álláspontja szerint ugyanakkor értékelhető, hogy a FilmJus a jogdíjak mértékét az előfizetői szám és a műsoridő függvényében állapította meg, ami a bevétellel arányos módszernek minősül, ami nem tekinthető tisztességtelennek.⁹⁶

Az erőfölénnyel való visszaélés a közös jogkezelés esetében ugyanakkor nemcsak az árak túlzó megállapítása útján valósulhat meg, hanem a forgalmazás korlátozásával – amennyiben az káros a fogyasztókra (a konkrét esetben a felhasználókra)⁹⁷ –, vagy az üzletfelek indokolatlan megkülönböztetése útján is,⁹⁸ erre ugyanakkor a GVH a konkrét felhasználók tekintetében fizetendő jogdíj mértékének részletes vizsgálatát követően sem talált bizonyítékot.⁹⁹

Mindezek alapján a GVH 2005. május 3. napján hozott döntésében jogsértés hiányában megszüntette a FilmJus vonatkozásában indított eljárást.

⁹¹ Tpv. 21. § a) pont.

⁹² FilmJus-döntés 28)–30).

⁹³ Akkor hatályos Sztj. 90. § (1) bekezdés.

⁹⁴ FilmJus-döntés 31).

⁹⁵ Kjkt. 150–151. §.

⁹⁶ FilmJus-döntés 32)–35).

⁹⁷ Tpv. 21. § b) pont.

⁹⁸ Tpv. 21. § g) pont.

⁹⁹ FilmJus-döntés 36)–53).

III.2.2. Az Artisjus elleni versenyfelügyeleti eljárás

Egy évtizeddel később az Artisjus közös jogkezelő szervezettel szemben indult versenyfelügyeleti eljárás,¹⁰⁰ mivel a GVH észlelte, hogy a magáncélú másolás kompenzációját szolgáló üreshordozói jogdíjak¹⁰¹ feltehetően tisztességtelenül kerültek megállapításra. Az üreshordozói jogdíj Magyarországon nemcsak az Artisjushoz, hanem más közös jogkezelő szervezethez tartozó jogosultakat is megillet – többek között a FilmJust is –, ugyanakkor az ezzel kapcsolatos díjszabás az Artisjus koordinációjával kerül megállapításra és érvényesítésre, ebből fakadóan a GVH 2014. november 7. napján született végzésével a többi érintett szervezetet is ügyfélként vonta be az eljárásba.¹⁰²

A GVH döntése részletesen elemzi a kérdéses jogdíjtípus nemzetközi, uniós és hazai jogi hátterét,¹⁰³ majd áttér az érintett piaci viszonyok ismertetésére. A GVH meglátása szerint a hagyományos piacokhoz képest a vizsgált piac annyiban speciális, hogy a kapcsolat létrejöttéhez nem szükséges az eladók (jogosultak) és vevők (felhasználók) közötti interakció, mivel „[a] szabad felhasználás révén a szerzői jogi mű felhasználása jogszabályi úton engedélyezve van, míg az üres hordozói jogdíj bevezetésével annak ellentételezése eleve megfizetettnek tekinthető.”¹⁰⁴ A GVH idézett megállapítása ugyanakkor annyiban pontosításra szorul, hogy a szabad felhasználás lényege pont az, hogy az Sztj. – különböző jogpolitikai érdekekre, mint az oktatás vagy tudományos kutatás gördülékenyebbé tétele¹⁰⁵ vagy a különböző fogyatékossgal élő felhasználók hozzáféréseinek megkönnyítése¹⁰⁶ – a felhasználás vonatkozásában elvonja a jogosult kizárólagos engedélyezési jogát és díjigényét is, az üreshordozói díj pontosan ennek a jogelvonásnak a kompenzációját szolgálja. Ez ugyanakkor nem érinti a GVH eredeti megállapítását, a jogosultak és felhasználók közötti kapcsolat valóban viszonylag közvetett, ez jellemzően minden, közös jogkezelők által érvényesített jogdíj tekintetében így van.

¹⁰⁰ Vj/15/2014. sz. ügy, a továbbiakban: Artisjus-döntés. Elérhető: https://www.gvh.hu/pfile/file?path=/dontesek/versenyhivatali_dontesek/versenyhivatali_dontesek/dontesek_2014/Vj015_2014_v&inline=true.

¹⁰¹ Az üreshordozói jogdíjak (Sztj. 20. és 22. §-a) a különböző fajtájú üreshordozókon (pl. DVD-ken, pendrive-okon) megvalósított magáncélú többszörözésnek a szerzők irányába való kompenzációját szolgálják, tehát nem a jogsértő felhasználások ellenértékét képezik.

¹⁰² Vj/15-10/2014.

¹⁰³ Artisjus-döntés 32–50.

¹⁰⁴ Uo. 51.

¹⁰⁵ L. pl. az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról szóló 2001/29/EK irányelv 5. cikk (3) bekezdés a) pontját.

¹⁰⁶ L. pl. a szerzői és szomszédos jogi védelemben részesülő egyes műveknek és más teljesítményeknek a vakok, látáskárosultak és nyomtatott szöveget egyéb okból használni képtelen személyek érdekét szolgáló egyes megengedett felhasználási módjairól, valamint az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról szóló 2001/29/EK irányelv módosításáról szóló (EU) 2017/1564 irányelvet.

A GVH álláspontja szerint a kínálati oldalon a jogosultakat képviselő közös jogkezelő szervezetek állnak – akik a konkrét esetben egységesen érvényesítik a díjigényüket –,¹⁰⁷ ez ugyanakkor annyiban cizellálható, hogy míg ezen jogviszonyokban közvetlenül valóban a közös jogkezelő szervezet áll kapcsolatban a vállalkozásokkal (felhasználókkal), addig a jogviszony közvetetten a jogosultak körét érinti. A keresleti oldal szereplőinek azonosítása ilyen tekintetben egyszerűbb, itt a felhasználók, az adott jogdíjkövetelés kötelezetei szerepelnek.¹⁰⁸

Ahogy az a GVH döntéséből is kiderül, az EUB több alkalommal vizsgálta a jogdíjak közös jogkezelők általi, visszaélészerű megállapításának kérdését, a releváns esetjog köréből a Tournier-¹⁰⁹ a Lucazeau-¹¹⁰ és a Kanal5-ügy¹¹¹ kerül kiemelésre.¹¹² A Tournier- és a Lucazeau-ügyben az EUB arra a megállapításra jutott, hogy amennyiben egységes alapon történik, a jogdíjak egységes alapon történő, tagállami szintű összehasonlítása megfelelő alapot adhat az erőfölénnyel való visszaélés vizsgálatának.¹¹³ A Kanal5-ügyben pedig lefekteti az EUB, hogy az üreshordozói jogdíj megállapítása akkor visszaélészerű, ha lenne más, hatékonyabb jogdíj-megállapítási módszer, amely szintén alkalmas a jogintézmény céljának elérésére.¹¹⁴ A kapcsolódó főtanácsnoki indítvány jelzi, hogy a versenyjogi vizsgálat rendszerszintű, de nem szerzői jogi szempontú vizsgálat lefolytatását szolgálja, a szerzői jogi jogforrásoknak való megfelelés pedig nem akadály a versenyjogi szempontok érvényesítésének.¹¹⁵

Az Artisjus álláspontja több ponton is ellentétben állt a GVH megállapításaival. Egyrészt vitatta, hogy a Tpv. hatálya kiterjedne az üreshordozói jogdíjak megállapítására, mivel meglátása szerint – amelyet általánosságban az EUB Van Eycke- ügyben hozott döntése is alátámaszt¹¹⁶ – ez a tevékenység nem piaci magatartás, hanem állami aktus eredménye.¹¹⁷

¹⁰⁷ Artisjus-döntés 52.

¹⁰⁸ Uo. 54.

¹⁰⁹ C-395/87. Ministère public v. Jean-Louis Tournier. Elérhető: <https://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=en&num=C-395/87>.

¹¹⁰ C-110/88. Lucazeau and Others v. SACEM and Others. Elérhető: <https://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=en&num=C-110/88>.

¹¹¹ C-52/07. Kanal 5 and TV 4. Elérhető: <https://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=en&num=C-52/07>.

¹¹² Artisjus-döntés 64.

¹¹³ I. m. (109), 38. pont és i. m. (110) 25. pont.

¹¹⁴ I. m. (111), 27–28. pont

¹¹⁵ L. Verica Trstenjak főtanácsnoknak a Kanal5-ügyben adott indítványát, 47. bekezdés. Elérhető: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=68008&pageIndex=0&doclang=HU&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=4441528> és Artisjus-döntés 423.

¹¹⁶ C-267/86. Van Eycke v. ASPA, 16 bekezdés. Elérhető: <https://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=en&num=C-267/86>.

¹¹⁷ Artisjus-döntés 181.

Ezenfelül felidézi még az EUB Reiff-,¹¹⁸ Delta-¹¹⁹ és Centro Servizio-ügyben¹²⁰ hozott döntését is, mindegyik esetben valamilyen állami aktus függvényében kerülhetett sor bizonyos díjak (pl. árúk közúti szállításával kapcsolatos közterhek) alkalmazására, és ebből fakadóan az EUMSZ 101. cikke nem volt alkalmazható. Ezen túlmenően, az Artisjus meglátása szerint a miniszteri rendeletben megállapított ügyvédi munkadíjak állami jellegével foglalkozó Arduino-döntés¹²¹ megállapításai is iránymutatásul szolgálhatnak a díjszabások megítélése szempontjából. Ezen túlmenően, a GVH előzetes álláspontja vonatkozásában az Artisjus előadta, hogy a közös jogkezelő szervezetek nem tudják önállóan, állami befolyástól mentesen megállapítani az üreshordozói jogdíjakhoz kapcsolódó díjszabásukat, mivel az uniós és hazai jog egyaránt szűk keretek közé szorítja a jogosultak mozgásterét, továbbá a miniszteri jóváhagyás egyértelmű közhatalmi jelleget ad a díjszabásoknak.¹²²

Az Artisjus ezen túlmenően a piacmeghatározás hiányosságaiból fakadóan nem látta alátámasztottnak, hogy erőfölényes helyzetben lenne, ugyanakkor az esetleges erőfölénnyel való visszaélést sem látta elképzelhetőnek, mivel meglátása szerint a versenyjogi jellegű követelmények beépültek a releváns szerzői jogi szabályozásba, ezeket pedig így a jóváhagyási eljárás során az SZTNH és az igazságügyért felelős miniszter vizsgálat tárgyává teszi.¹²³

Az eljárásban a GVH megkeresésére az Igazságügyi Minisztérium (a továbbiakban: IM) és az SZTNH is becsatornázták álláspontját, amelyben kiemelték, hogy a jóváhagyási eljárás az Szjt. szerinti közérdeket szolgálja, a más törvényeknek való megfelelés az arra hatáskörrel rendelkező hatóságok párhuzamos eljárása útján nem zárható ki, továbbá a díjszabások nem minősülnek jogszabály által megállapítottaknak. Szintén fontos szempont, hogy az IM-nek és az SZTNH-nak nincs joga módosítani a közös jogkezelő szervezetek által jóváhagyásra benyújtott díjszabáson, e tekintetében legfeljebb javaslattal élhetnek.¹²⁴

Az eljáró versenytanács végső álláspontja sok tekintetében az Artisjus fent ismertetett álláspontjával ellentétesnek tekinthető. A FilmJus-döntésben elért konklúziót¹²⁵ megerősítve a közös jogkezelő szervezetek általi díjszabás-megállapítást piaci magatartásnak, gazdasági

¹¹⁸ C-185/91. Bundesanstalt für den Güterfernverkehr v. Reiff. Elérhető: <https://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=en&num=C-185/91>.

¹¹⁹ C-153/93. Bundesrepublik Deutschland v. Delta Schifffahrts- und Speditionsgesellschaft mbH. Elérhető: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:61993CJ0153&from=EN>.

¹²⁰ C-96/94. Centro Servizi Spediporto Srl v. Spedizioni Marittima del Golfo Srl. Elérhető: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A61994CJ0096>.

¹²¹ C-35/99. Arduino v. Compagnia Assicuratrice RAS SpA. Elérhető: <https://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-35/99>.

¹²² Artisjus-döntés 209. pont.

¹²³ Uo. 211–213. pont.

¹²⁴ Uo. 292–296. pont.

¹²⁵ Kiss Marietta (szerk.): A közös jogkezelők által alkalmazott szerzői jogdíjak szerepe az audiovizuális szektorban. Magyar Szabadalmi Hivatal, 2007, p. 78, 108.

tevékenységnek minősítette, tehát a közös jogkezelő a Tpv. hatálya alá tartozó, versenyjogi értelemben vállalkozásnak minősül.¹²⁶

Ezen túlmenően a közös jogkezelő szervezet – mint vállalkozás¹²⁷ – díjmegállapítása, mivel a tekintetben piaci céllal és megfelelő autonómiával rendelkezik, a hazai rendszerben nem tekinthető közhatalmi aktusnak. E tekintetben a GVH nagyban támaszkodik az IM és az SZTNH által előadott, a jóváhagyási eljárás céljával és természetével kapcsolatos szempontokra. Ezen túlmenően a GVH az uniós joggyakorlatra alapozva vizsgálja a döntéshozó testület összetételét,¹²⁸ a delegáltak függetlenségét,¹²⁹ a döntéshozatali folyamatban a közérdek szempontjának figyelembevételét.¹³⁰ Mindezek alapján a GVH – álláspontunk szerint helyesen – megállapítja, hogy a díjszabás kidolgozásában állami szereplő nem vesz részt, erre vagy más célra tagokat sem delegál a jogkezelők döntéshozó testületeibe, a jóváhagyási eljárásban pedig csak szerzői jogi közjogi szempontokat kell figyelembe venni, a közreműködő állami szereplőknek utasítási joga nincs a közös jogkezelő szervezetek irányába.¹³¹ Ezt az értelmezést a Kúria Kfv.II.37.646/2015/14. sz. döntése is megerősíti.

A GVH megállapítja, hogy az üreshordozói díj esetében a közös erőfölénynek egy speciális esete áll fenn, mivel az Szjt. 20. § (2) bekezdése írja elő, hogy minden érintett vállalkozás egy szervezetként, egységesen jelenjen meg az érintett piacon. Mivel a vállalkozásoknak az adott szolgáltatás tekintetében alternatívája nincs, így erőfölényes helyzetük megállapítható.¹³²

Az erőfölénnyel való visszaélés vizsgálata szempontjából a GVH kiemelten értékelt a KJK-irányelvben is megjelenő¹³³ azon szempontot, miszerint megfelelő egyensúlyt kell biztosítani a jogosultak és a felhasználók jogai és érdekei között. Ennek tükrében a versenyfelügyeleti eljárás feladata a GVH meglátása szerint a konkrét esetben az, hogy „vizsgálja azt, hogy az erőfölényben lévő vállalkozások jogdíj-megállapítási gyakorlata mennyire vette figyelembe az adott csoport sajátos körülményeit, mennyire biztosította az ő beazonosíthatóságukat és vette figyelembe az esetleges más csoportoktól való eltérő felhasználási gyakorlatukat.”¹³⁴

¹²⁶ Uo. 319.

¹²⁷ Gyertyánfy Péter: Tévúton az európai zenei közös jogkezelés. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 4. (114.) évf. 6. sz., 2009. december, p. 15.

¹²⁸ C-140/94, C-141/94 és C-142/94. egyesített ügyek. DIP SpA v. Comune di Bassano del Grappa, LIDL Italia Srl v. Comune di Chioggia and Lingral Srl v. Comune di Chioggia, 18–19. bekezdés. Elérhető: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A61994CJ0140>. és C-184/13. API és társai, 30. bekezdés. Elérhető: <https://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-184/13>.

¹²⁹ C-35/96. Bizottság kontra Olaszország, 45–55. bekezdés. Elérhető: <https://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-35/96>. és C-309/99. Wouters és társai, 61. bekezdés. Elérhető: <https://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=hu&jur=C,T,F&num=C-309/99&td=ALL>.

¹³⁰ C-38/97. Librandi v. Cuttica Srl. Elérhető: <https://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=en&num=C-38/97>.

¹³¹ Artisjus-döntés 334–341. pont.

¹³² Uo. 416. pont.

¹³³ KJK-irányelv (19), (22) preambulumbekkezdés.

¹³⁴ Artisjus-döntés 428. pont.

Ezen megállapítás egyúttal megalapozza azt a döntést is, ami szerint a GVH – álláspon-
tunk szerint helyesen – elveti a Tourner-ügyben alkalmazott, a tagállamok jogdíjterheinek
összehasonlításán alapuló módszer szerinti vizsgálat alkalmazhatóságát, és az erőfölénnyel
való visszaélés körében azt elemzi, hogy a jogdíjak megállapításának lett volna-e hatéko-
nyabb, a fogyasztók (felhasználók) érdekeit kiegyensúlyozottabban figyelembe vevő, de a
törvényi céloknak megfelelő megoldása.¹³⁵

A Kanal 5-ügyben alkalmazott tesztet alapul véve¹³⁶ a kérdéses jogdíjak megfelelő meg-
állapításának két faktorát nevesíti a GVH: egyrésztől vizsgálni kell, hogy a jogdíjak alátá-
masztását szolgáló felmérések alkalmasak-e a felhasználói csoportok (és a közöttük lévő
eltérések) beazonosítására, másrésztől pedig hogy a díjszabás mennyiben veszi figyelembe
a beazonosított felhasználói csoportok közötti eltéréseket. A teszt lefolytatása során mind a
felmérések módszertanában, mind pedig a díjszabásnak a felhasználói csoportokhoz való
igazításában kivetnivalókat talált,¹³⁷ így a GVH megállapította, hogy az Artisjus a díjszabás
megállapítása során valószínűsíthetően visszaélt az erőfölényével, így megsértette a Tptv.
21. §-a szerinti, illetve az EUMSZ 102. cikke szerinti tilalmakat.

Az eljárás ugyanakkor nem a jogsértés megállapításával, hanem a Tptv. 75. §-a szerinti
kötelezettségvállalással zárult, mivel az alkalmas volt arra, hogy a jövőre nézve kiküszöbölje
a jogsértést, összhangba hozza az Artisjus tevékenységét a versenyjogi kötelezettségekkel,
egyúttal a közérdek hatékony védelmét is szolgálta. A vállalt kötelezettségek között a GVH
kiemelkedő jelentőségűnek tartja az üreshordozói jogdíj visszatérítésének lehetőségét,
amely „*túlmutat az adott versenyjogi aggályok orvoslásán*”.¹³⁸ Az Artisjus 2017.¹³⁹ és 2018.¹⁴⁰
évi beszámolójából ugyanakkor kiderül, hogy a GVH a vállalt kötelezettségek 2017. évi
teljesítésének ellenőrzésére VJ-5/2018. számon – önálló versenyfelügyeleti eljárásnak minő-
sülő – utóvizsgálati eljárást indított, mely a 2018. évi beszámoló készítésekor – 2019 márci-
usában – még folyamatban volt. A 2019. évi beszámoló szerint a GVH szakértő jelentését az
Artisjus 2019 januárjában ismerte meg, és arra az eljárás vizsgálati szakaszában írásos ész-
revételt nyújtott be. Az Artisjus 2019. október 7. napján kapta kézhez a vizsgálati jelentést,
amelyben a vizsgáló a Versenytanács számára a kötelezettségvállalás részben nem teljesítése
miatt bírság kiszabását javasolja.¹⁴¹ Az utóvizsgálat eredménye jelen tanulmány lezárásáig
nem vált elérhetővé a GVH honlapján.

¹³⁵ Uo. 442. pont.

¹³⁶ I. m. (111), 17, 40. és 41. pont.

¹³⁷ Artisjus-döntés 445–517. pont.

¹³⁸ Uo. 537. pont.

¹³⁹ Éves beszámoló és közhasznúsági melléklet. Artisjus, 2017. december 31., p. 41. Elérhető: http://www.artisjus.hu/wp-content/uploads/2018/06/2017_eves_beszamolo_kozhaszn_melleklet.pdf.

¹⁴⁰ Éves beszámoló és független könyvvizsgáló jelentés. Artisjus, 2018. december 31., p. 45. Elérhető: http://www.artisjus.hu/wp-content/uploads/2019/05/ARTISJUS_2018_beszamolo_kozhaszn_melleklet.pdf.

¹⁴¹ Éves beszámoló és közhasznúsági melléklet. Artisjus, 2019. december 31., p. 50. Elérhető: http://kjk.stnh.gov.hu/sites/default/files/2020_06_15_beszamolo.pdf.

III.3. A közös jogkezelés a jogtudomány szemével

A közös jogkezelés szellemi tulajdon-jogi és versenyjogi megközelítésének ütköztetésével kapcsolatos kérdések 2008 és 2018 között komoly jogtudományi érdeklődést váltottak ki. Ennek katalizátora volt a számos szerző által elemzett CISAC-döntés,¹⁴² amelyben a Bizottság kifogásolta a közös jogkezelőket tömörítő érdekképviselői szervezet által javasolt és a tagok gyakorlatában széles körben alkalmazott mintaszerződésekre foglalt kizárólagos képviselői megbízásokat, a képviselő területi kötöttségét és a közös jogkezelők közötti váltás engedélyhez kötését.¹⁴³

A kapcsolódó tanulmányok által felvetett kérdések közül szükséges kiemelni egy akár előkérdésnek is tekinthető témakört, a közös jogkezelés alapvető funkciójának, meglapozottságának versenyjogi és szellemi tulajdon-jogi szűrőn keresztül való elemzését. A klaszszikus megközelítés szerint ugyanis – ahogyan azt a fentiekben már jeleztük – a közös jogkezelés elsődleges funkciója az egyénileg nem gyakorolható felhasználási engedélyezési jog gyakorlása (kisjogos felhasználások), az ezért járó díjak beszedése és felosztása, amelyhez a jogintézmény fejlődése során egyéb más funkciók is társultak, mint a jogsértések elleni fellépés vagy szociális-kulturális feladatok ellátása.¹⁴⁴

A CISAC-döntésből kinőtt diskurzus egyrészt igyekszik hangsúlyozni, hogy a közös jogkezelő szervezetek jellemzően *de facto* monopolhelyzetben vannak az adott tagállami piacon – még ha a *de jure* monopólium a KJK-irányelv átültetését követően lényegében meg is szűnt.¹⁴⁵ Ez a monopólium több tekintetben is kockázatokat hordoz magában, így például lehetőséget ad a felhasználási engedély indokolatlan megtagadására, az engedélyezés során gyakorolt diszkriminációra és az egyoldalú jogdíj-megállapításból is fakadhatnak anomáliák.¹⁴⁶ Emellett, amennyiben egy közös jogkezelő szervezet egy országban *de facto* mo-

¹⁴² COMP/C-2/38.698. Elérhető: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:52008XC1218\(02\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:52008XC1218(02)&from=EN). Az Európai Unió Bíróságának Törvényszéke által a T-442/08. sz. ügyben hozott döntése elérhető: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?jsessionid=FD7D7A4C7442150DFEBC4B11F631EBD6?text=&docid=136261&pageIndex=0&doclang=HU&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=10753021>.

¹⁴³ Zijian Zhang: Rationale of Collective Management Organizations: An Economic Perspective. Masaryk University Journal of Law and Technology, 10. évf. 1. sz., 2016, p. 94–98.

¹⁴⁴ Faludi Gábor, Kabai Eszter: A lényegtelené vált CISAC-ügy margójára. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 9. (119.) évf. 1. sz., 2014. február, p. 90.

¹⁴⁵ Kárpáti: i. m. (74), p. 33.

¹⁴⁶ Ficsor Mihály: Collective Management of Copyright and Related Rights. WIPO, 2002, p. 141–144. Elérhető: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/copyright/855/wipo_pub_855.pdf és Polyák Gábor: A médiapiac szabályozásának változó eszközei. In: Valentiny Pál, Kiss Ferenc László, Nagy Csongor István (szerk.): Verseny és szabályozás 2010. MTA Közgazdaságtudományi Intézet, Budapest, 2011, p. 169. Elérhető: http://econ.core.hu/file/download/vesz2010/04_mediapiac.pdf.

nopolhelyzetbe kerül, akkor az szignifikáns, ha nem leküzdhetetlen piacra lépési korlátot jelent.¹⁴⁷

Ugyancsak kritikaként merült fel, hogy bár a közös jogkezelés alapvetően egy piaci diszfunkció kiküszöbölésére, áthidalására jött létre és terjedt el,¹⁴⁸ a digitalizáció következtében ez a hiányosság túlnyomórészt orvosolható lenne, a tömeges engedélyezés hatékony gyakorlásának technológiai feltételei azóta adóttak.¹⁴⁹ Amennyiben ez a gondolatmenet helyes, úgy nemcsak versenyjogi, hanem szerzői jogi szempontból is indokolt lehet a jogosult kizárólagos jogainak gyakorlását korlátozó közös jogkezelés megalapozottságának átgondolása, az egyedi engedélyezés gyakorolhatóságának a vizsgálata.

Ugyanakkor fontos hangsúlyozni, hogy a fenti kritikai észrevétel csupán a közös jogkezelés feladatainak egy szűk metszetét veszi górcső alá, ezt ugyanakkor számos más szemponttal is szükséges kiegészíteni. Ilyen szempont lehet, hogy a közös jogkezelés nem pusztán a tranzakciós költségek leszorítását célozza, hanem az alkufolyamattal és döntéshozattal (*bargaining & decision costs*) és az adminisztrációval, beszédessel és jogérvényesítéssel kapcsolatos költségek alacsonyan tartásában is fontos szerepet játszik.¹⁵⁰ Az online, egyéni engedélyezés legfeljebb az első, említett költségfaktor tekintetében jelenthet alternatívát (az további, empirikus vizsgálatot igényelne, hogy az engedélyezés ezáltal egyszerűbb lenne-e,¹⁵¹ illetve jelentene-e valós költségsökkentést ezen engedélyezési forma), a fennmaradó tételek tekintetében ugyanakkor kétséges, hogy a közös jogkezelők által megvalósított funkciókat, szolgáltatásokat pótolni tudná. Nehezen elképzelhető, hogy a jogosult egyáltalán képes lenne az egyéni úton engedélyezett, tömeges mértékű felhasználásokat ellenőrizni, illetve hogy az ezzel kapcsolatos jogérvényesítési költségek is fedezhetőek lennének. Ez hosszú távon akár a jogsértő felhasználások elszaporodásához, a kizárólagos jogok ösztönző funkciójának csorbulásához vezethet, ráadásul a költségek emelkedése a fogyasztói jólétre is károsan hatna, ami értelemszerűen nem lehet szabályozási cél.

Továbbá az sem tisztázott, hogy az egyedi engedélyezés online keretek között hogyan tudná kezelni a jogosultak és felhasználók eltérő alkupozíciójából fakadó egyenlőtlensége-

¹⁴⁷ Anita Huss-Ekerhult: Collective Management Organizations (CMOs) at the Intersection between EU Competition Law and the Freedom to Provide Services. *International In-House Counsel Journal*, 7. évf. 27. sz., 2014, p. 7 és Szőke Gergely László, Polyák Gábor (szerk.): Szerzői jog és verseny – A szerzői jog gazdaságtana. Pécsi Tudományegyetem, Pécs, 2010.

¹⁴⁸ Morten Hviid, Simone Schrott, John Street: Regulating Collective Management Organizations by Competition: An Incomplete Answer to the Licensing Problem. *Journal of Intellectual Property, Information Technology and Electronic Commerce Law*, 7. évf. 3. sz., 2016, p. 258.

¹⁴⁹ Boronkay Miklós, Boytha György, Csepely-Knorr Tamás, Szilágyi Pál: A szerzői jogok közös kezelésének versenyjogi vonatkozásai – különös tekintettel a technikai fejlődés által támasztott kihívásokra. Versenyjogi kutatóközpont, Budapest, 2008, p. 122. Elérhető: https://gvh.hu/data/cms1000526/GVH_kozos_jogkezelok_VKK4-2006.pdf és Szilágyi Pál: A Törvényszék CISAC ítélete. Pázmány Law Working Papers, 2014. 20. sz., p. 8. Elérhető: https://plwp.eu/docs/wp/2014/2014-20_Szilagyi.pdf.

¹⁵⁰ Adrianna Zabolcka: Antitrust and Copyright Collectives-an Economic Analysis. *Yearbook of Antitrust and Regulatory Studies*, 1. évf., 2008, p. 156–157.

¹⁵¹ Huss-Ekerhult: i. m. (147), p. 6.

ket,¹⁵² miként tudná biztosítani, hogy a szerzők és szomszédos jogi jogosultak megfelelő díjazásban részesülhessenek az engedélyek fejében.¹⁵³ Különösen igaz az ez hazai jogosultak tekintetében, ahol szintén szempont lehet a külföldi jogosultakkal – vagy akár a külföldi jogosultakat képviselő közös jogkezelő szervezetekkel – való verseny is: valószínűsíthető, hogy a hazai repertoár megfelelő képviselete hazai közös jogkezelők kezében valósítható meg a leghatékonyabban.¹⁵⁴ Megjegyezhető, hogy bár az Egyesült Államokban a közös jogkezelő szervezetek között hagyományosan komolyabb verseny van, az ottani repertoár világszinten sokkal keresettebb a hazainál.¹⁵⁵ Ugyanakkor vitatott, hogy a közös jogkezelő szervezetek egymással való versenye hosszú távon is előnyös lenne-e az érintett művekre, nem csorbítaná-e a szerzői jogok ösztönző hatását.¹⁵⁶ Amennyiben az ösztönző erő csökken, az végső soron az alkotótevékenység visszaszorulásához vezethet, amely a választék csökkenésével káros hatással lehet a fogyasztói jólétre is.

Az online engedélyezés feltehetően nem tudná pótolni a közös jogkezelés által biztosított egyponos engedélyezést (*one stop shop*), amely a digitális térben – mind a művek és teljesítmények, mind pedig a felhasználások megszorodása miatt – egyre inkább szükségszerű elemévé válik a hatékony engedélyezési láncnak.¹⁵⁷

Ahogy fent jeleztük, a monopóliumhelyzetben lévő vállalkozások vonatkozásában – mivel nem készíti őket a versenynyomás a gazdasági érdekek figyelembe tartására¹⁵⁸ – számos versenyjogi kockázat felmerült,¹⁵⁹ ugyanakkor a közös jogkezelés – a jogintézmény funkcióiból és kialakulásának körülményeiből következően – tekinthető természetes monopóliumnak,¹⁶⁰ versenyjogi megközelítése pedig ehhez kell, hogy igazodjon. Igaz ez különös

¹⁵² *Josef Drexler, Sylvie Ne' rison, Felix Trumpke, Reto M. Hilty*: Comments of the Max Planck Institute for Intellectual Property and Competition Law on the Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on Collective Management of Copyright and Related Rights and Multi-Territorial Licensing of Rights in Musical Works for Online Uses in the Internal Market. Max Planck Institute for Intellectual Property and Competition Law, Munich, 2013, p. 333.

¹⁵³ *Faludi, Kabai*: i. m. (144), p. 91.

¹⁵⁴ *Tomori Pál*: Kicsik és nagyok. Verseny, méretgazdaságosság és folyamatirányítás a közös jogkezelésben. In: *Grad-Gyenge Anikó, Kabai Eszter, Menyhárd Attila* (Szerk.): *Liber Amicorum – Ünnepi tanulmányok Faludi Gábor 65. születésnapja tiszteletére*. ELTE Állam- és Jogtudományi Kar, Budapest, 2018, p. 427.

¹⁵⁵ *Hviid, Schroff, Street*: i. m. (148), p. 259.

¹⁵⁶ *Kart Nemvalts, Aleksei Kelli*: The Estonian Perspective on the Transposition of the Directive on Collective Management of Copyright and Related Rights. *Juridica International*, 23. évf., 2015, p. 37.

¹⁵⁷ *Giovanni Maria Riccio, Giorgio Giannone Codiglione*: Copyright Collecting Societies, Monopolistic Positions and Competition in the EU Single Market. *Masaryk University Journal of Law and Technology*, 7. évf, 2. sz., 2013, p. 292.

¹⁵⁸ *Valeria Falce*: Copyright Societies under Scrutiny: From the EU Approach to the Italian Solution. *World Competition*, 37. évf. 1. sz., 2014, p. 124.

¹⁵⁹ *Kováts Borbála Lili*: Grafikai ábrázolhatóság az európai uniós védjegyjogban. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 12. (112.) évf. 6. sz., 2017. december, p. 44.

¹⁶⁰ *Zhang*: i. m. (143), p. 106.

tekintettel arra, hogy a szellemitulajdon-jogok rendeltetésszerű gyakorlása jellemzően nem tekinthető versenyellenes magatartásnak.¹⁶¹

Ugyancsak kiemelten fontos szempont, hogy a versenyjogi értékelés megfelelő funkcióját megtaláljuk a közös jogkezelés vonatkozásában. Álláspontunk szerint a versenyjog a szellemitulajdon-jog területén akkor működik megfelelően, ha a szellemitulajdon-joggal közös céljait – és így közvetetten a két jogterület által közösen védett közérdeket – szolgálja. A versenyjognak tehát a szellemitulajdon-jog céljainak érvényesülését kívülről elősegítő,¹⁶² azt kiegészítő tényezőként kell rendelkezésre állnia úgy,¹⁶³ hogy a két jogterület pozitív hatásai egymást erősítve érvényesüljenek.¹⁶⁴ Jó példa erre a Kjkt. fent ismertetett díjszabás-jóváhagyási eljárása, amely megfelelően teret enged a GVH versenyjogi kontrolljának is.

Összefoglalóan tehát álláspontunk szerint – ahogy mindig – a digitális technológiai fejlődés következtében is értelemszerűen szükség van a szerzői jogi keretrendszer naprakészen tartására, amelybe a közös jogkezeléssel kapcsolatos rendelkezések is beleértendőek, ugyanakkor a fentiek fényében további vizsgálatot igényel annak bizonyítása, hogy az online egyedi engedélyezés valóban megfelelően képes lenne-e kiváltani a közös jogkezelés jelenlegi funkcióit.

IV. KONKLÚZIÓ

Jelen tanulmány arra kívánt rámutatni, hogy bár a két jogterület célja, illetve az általuk védett érdekek között első ránézésre sokszor eltérés mutatkozik, azok ugyanakkor értelmezhetőek úgy, hogy azonos érdekek eltérő vetületeit hivatottak szolgálni. Ez a megközelítés – és annak alátámasztása – nem csupán elméleti síkon releváns, hanem a gyakorlat szintjén is: a szellemitulajdon-jogi érintettségű versenyjogi eljárásokban ugyanis a közös kapcsolódási pontok szem előtt tartása a végső döntés szempontjából meghatározó jelentőségű lehet.

Remek példa erre a jelen tanulmányban részletesen – ha nem is kimerítően – elemzett közös jogkezelés jogintézménye, amely rigorózus versenyjogi megközelítés esetén számos potenciális problémát vehet fel: adott egy egyesület – vállalkozások társulása –, ahol egymástól független versenytársak közösen meghatározzák az árakat, és számos más, a versenyt meghatározó egyéb feltételt is. Ugyanakkor a közös védett értékek figyelembevétele

¹⁶¹ *Tattay Levente*: A szellemi alkotások és a versenyjog az Európai Unió belső piacán. *Magyar Jog*, 2013. 4. sz., p. 210.

¹⁶² *Lánchidi Péter*: Collective Management of Music Rights and Competition Policy in the European Union. Phd-értekezés, University of Pécs Faculty of Law, 2010, p. 167. Elérhető: <https://ajk.pte.hu/files/file/doktori-iskola/lanchidi-peter/lanchidi-peter-vedes-ertekezes.pdf>.

¹⁶³ *Lukácsi Péter*: A védjegy jog belső versenyjogi korlátai, különös tekintettel az abszolút oltalomkizáró okokra. In: *Grad-Gyenge, Kabai, Menyhárd*: i. m. (154), p. 265.

¹⁶⁴ Ugyanakkor úgy tűnik, hogy a két jogterület közötti kapcsolatok alapvetően egyirányúak: a versenyjog számos szellemitulajdon-jogi jogviszony megítélésében fontos szerepet játszik, ugyanakkor a szellemitulajdon-jognak, ha van is, igen közvetett a ráhatása a versenyjogi kérdések megítélésére.

nemcsak a jogintézmény helyes megítélését teszi lehetővé, hanem rámutat a versenyjogi kontroll funkciójára is a szellemi tulajdon-jogi jogintézmények értékelésében. Érdeemes felidézni ennek kapcsán Faludi–Kabai a közös jogkezelés pusztai versenyjogi megközelítése és a szerzői jog pusztai belső jogintézményi megközelítése közötti nézeteltérések kibékíthetőségéről írt gondolatait.

„Az ellentét feloldását el sem lehet várni, ugyanis ez az ellentmondás a jelenlegi jogfilozófiai-jogdogmatikai háttér/alapok és az ebből adódó, egymással ellentétben álló szabályozási háttér előtt a szerzők szerint nem is oldható fel.”¹⁶⁵

Kétségtelen, hogy a versenyjog és a szellemi tulajdon-jog céljai, jogintézményei gyakran konfliktusba kerülnek egymással. Ez ugyanakkor – álláspontunk szerint – nem jelenti azt, hogy az ezek között húzóódo különbségek ne lennének feloldhatóak. Sőt, meglátásunk szerint ahhoz, hogy a két jogterület metszéspontjaiban lévő jogviszonyok megfelelően megítélhetőek legyenek, szükség van a versenyjog és szellemi tulajdon-jog közös nevezőjének felkutatására. Ahhoz, hogy a kreatív iparágak hatékony versenyfeltételek mellett tudjanak működni, kiemelt jelentőségű, hogy a két jogterület ne egymás akadályaként, hanem egymást erősítve tudjon működni.¹⁶⁶

FORRÁSJEGYZÉK

Tanulmányok, monográfiák

- Baarsma, Barbara – Rosenboom, Nicole: A Veritable Tower of Babel: On the Confusion between the Legal and Economic Interpretations of Article 101(3) of the Treaty on the Functioning of the European Union. *European Competition Journal*, Vol. 11, No. 2–3, 2015.
- Bassett, Matthew Eric: Future of Copyright & Competition Law in Media. *FIU Law Review*, Vol. 14, No. 2, 2020.
- Boronkay Miklós – Boytha György – Csepely-Knorr Tamás – Szilágyi Pál: *A szerzői jogok közös kezelésének versenyjogi vonatkozásai – különös tekintettel a technikai fejlődés által támasztott kihívásokra*. Versenyjogi Kutatóközpont, Budapest, 2008.
- Chakraborty, Avishek: Competition Law v. Intellectual Property Law: A Never Ending Tussle. *Indian Journal of Law and Justice*, Vol. 4, No. 1, 2013.
- Choi, Nansulhun – Choi, Yo Sop: Recent Developments in Competition Law and Intellectual Property Relating to Reverse Payment Agreements: A Comparative Perspective. *Queen Mary Journal of Intellectual Property*, Vol. 6, No. 3, 2016.

¹⁶⁵ Faludi, Kabai: i. m. (144), p. 94.

¹⁶⁶ Pieter Francois van Aswegen: The Right to Exclude Others from Using Claimed Intellectual Property: A Perspective from Competition Law. *Stellenbosch Law Review*, 14. évf. 1. sz., 2003, p. 118.

- Cohen, Julie E.: Copyright as Property in the Post-Industrial Economy: A Research Agenda, *Wisconsin Law Review*, 2011.
- Craig, Carys J.: Locke, Labour and Limiting the Author's Right: A Warning against a Lockean Approach to Copyright Law. *Queen's Law Journal*, Vol. 28, 2002.
- de Vrey, Rogier W.: *Towards a European Unfair Competition Law – A Clash Between Legal Families*. Martinus Nijhoff Publishers, 2005.
- Drassinower, Abraham: From Distribution to Dialogue: Remarks on the Concept of Balance in Copyright Law, *The Journal of Corporation Law*, Vol. 34:4, 2009.
- Drexl, Josef – Ne'risson, Sylvie – Trumpke, Felix – Hilty, Reto M.: Comments of the Max Planck Institute for Intellectual Property and Competition Law on the Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on Collective Management of Copyright and Related Rights and Multi-Territorial Licensing of Rights in Musical Works for Online Uses in the Internal Market. *Max Planck Institute for Intellectual Property and Competition Law*, Munich, 2013.
- Ennis, Robert: Competing Priorities in Antitrust Enforcement: Europe and the New Economy. *University College Dublin Law Review*, Vol. 11, 2011.
- Ezrachi, Ariel: *EU Competition Law – An Analytical Guide to the Leading Cases*. Hart Publishing, 2018.
- Falce, Valeria: Copyright Societies under Scrutiny: From the EU Approach to the Italian Solution. *World Competition*, Vol. 37, No. 1, 2014.
- Faludi Gábor – Kabai Eszter: A lényegtelené vált CISAC-ügy margójára. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2014/1.
- Faludi Gábor: A közös jogkezelő szervezetek felhasználási szerződése. In Gyertyánfy Péter – Király Miklós (szerk.): *Liber Amicorum: Studia Gy. Boytha dedicata. Ünnepi dolgozatok Boytha György tiszteletére*. ELTE ÁJK, Budapest, 2004.
- Faludi Gábor: A szerzői jog és szomszédos jogok közös jogkezelése. *Közjegyzők Közlönye*, 45/7–8, 1998.
- Ficsor Mihály: Collective management of copyright and related rights at a triple crossroads: should it remain voluntary or may it be „extended” or made mandatory? *Copyright Bulletin* 2003.
- Ficsor Mihály: *Collective Management of Copyright and Related Rights*. WIPO, 2002.
- Fox, Eleanor M.: Trade, Competition, and Intellectual Property – TRIPS and Its Antitrust Counterparts. *Vanderbilt Journal of Transnational Law*, Vol. 29, No. 3, 1996.
- Gaszt Csaba – Valki Adrienn: *Egy európaibb közös jogkezelési rendszer felé*, 2016, Budapest.
- Géra Eleonóra Erzsébet – Csatári Bence: *A Zeneszerzők Egyesületétől az Artisjus Egyesületig 1907–2007. A zenei közös jogkezelés száz éve Magyarországon*. Artisjus, 2007.
- Gervais, Daniel: *Collective Management of Copyright and Related Rights*. Kluwer Law International, 2010.
- Gervais, Daniel: *Collective Management of Copyright and Related Rights*. Kluwer Law International BV, 2015, Hága.

- Ghosh, Shubha: Intellectual Property Rights: The View from Competition Policy. *Northwestern University Law Review Colloquy*, Vol. 103, 2008–2009.
- Ginsburg, Jane C.: Copyright in the Digital Environment: Restoring the Balance. *Columbia Journal of Law & The Arts*, Vol. 35:1, 2011.
- Gitter, Donna M.: The Conflict in the European Community Between Competition Law and Intellectual Property Right: A Call for Legislative Clarification of the Essential Facilities Doctrine. *American Business Law Journal*, Vol. 40, 2003.
- Gödölle István: A fogyasztók megtevesztése a védjegyjogban. *Jogtudományi Közlöny*, 2014/3.
- Grad-Gyenge Anikó – Sarkady Ildikó: *Közös jogkezelés az audiovizuális médiában*. Médiatudományi Intézet, 2014, Budapest.
- Grad-Gyenge Anikó (szerk.): *Kézikönyv a szerzői jog érvényesítéséhez*. ProArt Szövetség a Szerzői jogokért, 2013, Budapest.
- Groves, Amy E.: Princeton University Press v. Michigan Document Services Inc.: The Sixth Circuit Frustrates the Constitutional Purpose of Copyright and the Fair Use Doctrine. *Georgia Law Review*, Vol. 31:325, 1996.
- Gyenge Anikó: A szerzői monopoljog alóli kivételek és korlátozások céljai. In: Valentiny Pál – KISS Ferenc László – Nagy Csongor István (szerk.): *Verseny és szabályozás 2010*, MTA Közgazdaságtudományi Intézet, 2011. Budapest.
- Gyenge Anikó: Viták a szerzői jogok közös kezelésének hatékony szabályozása körül. *Infokommunikáció és Jog*, 2008/5.
- Gyertyánfy Péter: *Nagykommentár a szerzői jogi törvényhez*. Wolters Kluwer, Budapest, 2014.
- Gyertyánfy Péter: Tévúton az európai zenei közös jogkezelés. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2009/6.
- Gyertyánfy Péter: The Legal Status of the Organizations of Collective Management and their market Position in Europe In: Tattay Levente (szerk.): *Emlékkönyv Ficsor Mihály 70. születésnapja alkalmából barátaitól*. Szent István Társulat, Budapest, 2009.
- Hajdú Dóra: *A törvény által előírt közös jogkezelés a magyar és a francia szerzői jogban*. Médiatudományi Intézet, 2016. Budapest.
- Horn, Ant: Creators and the Copyright Balance: Investigating the interests of copyright holder, users and creators. *Alternative Law Journal*, Vol. 29:3, 2004.
- Huss-Ekerhult, Anita: Collective Management Organizations (CMOs) at the Intersection between EU Competition Law and the Freedom to Provide Services. *International In-House Counsel Journal*, Vol. 7, No. 27, 2014.
- Hviid, Morten – Schroff, Simone – Street, John: Regulating Collective Management Organizations by Competition: An Incomplete Answer to the Licensing Problem. *Journal of Intellectual Property, Information Technology and Electronic Commerce Law*, Vol. 7, No. 3, 2016.
- Kane, Matthew: Copyright and the Internet: The Balance Between Protection and Encouragement. *Thomas Jefferson Law Review*, Vol. 22:183, 2000.

- Kárpáti Zsuzsanna: A közös jogkezelés rendszerének átalakulása a független jogkezelés megjelenésére tekintettel. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle* 2018/2.
- Kárpáti Zsuzsanna: A közös jogkezelés zenei vetülete és az irányelvben rejlő lehetőségek. *'De lege ferenda' Válogatott művek joghallgatók tollából.* Pázmány Press, Budapest, 2016.
- Kiss Marietta (szerk.): *A közös jogkezelők által alkalmazott szerzői jogdíjak szerepe az audiovizuális szektorban.* Magyar Szabadalmi Hivatal, 2007.
- Kiss Zoltán – Szivi Gabriella: A közszolgálati médiaszolgáltatás és a szellemi tulajdon-jogok kapcsolódási pontjai és szabályozási környezete. *In Medias Res*, 2015/2.
- Kolstad, Olav: Competition law and intellectual property rights – outline of an economics-based approach. In: Josef Drexl (szerk.): *Research Handbook on Intellectual Property and Competition Law.* Edward Elgar, 2008.
- Kováts Borbála Lili: Grafikai ábrázolhatóság az európai uniós védjegyjogban. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2017/6.
- Lábod Péter – Nagy Balázs: A közös jogkezelésről szóló 2014/26/EU irányelv átültetésének egyes kérdései. *Fontes Iuris*, 2. évf. 1. sz., 2016.
- Lánchidi Péter: *Collective Management of Music Rights and Competition Policy in the European Union.* Phd-értekezés, University of Pécs Faculty of Law, 2010.
- Lánchidi Péter: Zenei közös jogkezelés és versenypolitika az Európai Unióban. Phd-értekezés, PTE ÁJK, 2010.
- Lénárd Réka: A Ptk. jogelvei és a versenyjog. *Polgári Jogi Kodifikáció*, 2002/3.
- Lendvai András: Megjegyzések a magyar Lego-döntésekhez – harmonizációs problémák a magyar védjegyjogban – II. rész. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2010/1.
- Locke, John: *Two Treatises of Government.* Cambridge University Press, Cambridge, 1988.
- Lukácsi Péter: A védjegyjog belső versenyjogi korlátai, különös tekintettel az abszolút oltalomkizáró okokra. In: Grad-Gyenge Anikó – Kabai Eszter – Menyhárd Attila (Szerk.): *Liber Amicorum – Ünnepi tanulmányok Faludi Gábor 65. születésnapja tiszteletére.* ELTE Állam- és Jogtudományi Kar, Budapest, 2018.
- Masik, Dawid: Controlled Chaos with Consumer Welfare as the Winner-a Study of the Goals of Polish Antitrust Law. *Yearbook of Antitrust and Regulatory Studies*, No. 1, 2008.
- Mazziotti, Giuseppe: New licensing models for online music services in the European Union: From collective to customized management. *Columbia Journal of Law & the Arts*, 2011/4.
- Mezei Péter: *Digitális sampling és fájlcsere.* Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Szeged, 2010.
- Moore, Adam D.: A Lockean Theory of Intellectual Property. *Hamline Law Review*, Vol. 21, 1997
- Nemvalts, Kart – Kelli, Aleksei: The Estonian Perspective on the Transposition of the Directive on Collective Management of Copyright and Related Rights. *Juridica International*, Vol. 23, 2015.
- Pengilly, Warren: The Trade Practices Commission's Power to Study Business Practices: Can the Commission Rove at Will. *Bond Law Review*, Vol. 2, No. 1, 1990.

- Petkó Mihály: A szellemi alkotások közös jogkezelésének szabályozása. *Gazdaság és jog*, 2015/3.
- Pogácsás Anett: Érték és szabadság – Felelősségünk a szerzői jog dinamikus egyensúlyának alakításában. *Iustum Aequum Salutare*, 2016/1.
- Pogácsás Anett: *Különbözőség az egységben. A szerzői jogi szabályozás differenciálódásának hatása a jogterület szerepére és hatékonyságára*. PhD-értekezés. PPKE JÁK, 2016.
- Pogácsás Anett: Szerzői jog újratöltve. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2010/6.
- Polyák Gábor: A médiapiac szabályozásának változó eszközei. In: Valentiny Pál – Kiss Ferenc László – Nagy Csongor István (szerk.): *Verseny és szabályozás 2010*. MTA Közgazdaságtudományi Intézet, Budapest, 2011.
- Riccio, Giovanni Maria – Codiglione, Giorgio Giannone: Copyright Collecting Societies, Monopolistic Positions and Competition in the EU Single Market. *Masaryk University Journal of Law and Technology*, Vol. 7, No. 2, 2013.
- Riis, Thomas – Schovbo, Jens: Extended Collective Licenses and the Nordic Experience: It's a Hybrid but is it a VOLVO or a Lemon? *Columbia Journal of Law and the Arts* 4, 2009–2010.
- Rothenberg, Rahmiel David: Sampling: Musical Authorship of Tune with Purpose of the Copyright Regime. *St. Thomas Law Review*, Vol. 20, 2008.
- Sarkady Ildikó – Grad-Gyenge Anikó: *A média-értéklánc szerzői jogi vonatkozásai*. Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság Médiatanács Médiatudományi Intézet, 2012, Budapest.
- Siebrasse, Norman: A Property Rights Theory of the Limits of Copyright, *University of Toronto Law Journal*, Vol. 51, No. 1, 2001.
- Spitzlinger: On the Idea of Owning Ideas: Applying Locke's Labor Appropriation Theory to Intellectual Goods. *Masaryk University Journal of Law and Technology*, Vol. 5:2, 2011.
- Stadler, Sara K.: Forging a Truly Utilitarian Copyright. *Iowa Law Review*, Vol. 91, 2006.
- Street, John – Laing, Dave – Schroff, Simone: Collective Management Organisations, Creativity and Cultural Diversity. *CREATe Working Paper* 2015/3.
- Sutherland, Philip: Steel and Propane: The Efficiency Defence and Horizontal Mergers. *South African Law Journal*, Vol. 125, No. 2, 2008.
- Sykes, Katie: Towards a Public Justification of Copyright, *University of Toronto Faculty of Law Review*, Vol. 61 (1), 2003.
- Szalma Borbála: Know-how – a szolgálati találmány „üzleti titka”. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2015/1.
- Szikora Veronika – Árva Zsuzsanna (szerk.): *A fogyasztók védelmének új irányai a XXI. században*. Debreceni Egyetem, 2018.
- Szilágyi Pál: A Törvényszék CISAC ítélete. *Pázmány Law Working Papers*, 2014/20.
- Szőke Gergely László – Polyák Gábor (szerk.): *Szerzői jog és verseny – A szerzői jog gazdaságtana*. Pécsi Tudományegyetem, Pécs, 2010.
- Tattay Levente – Pogácsás Anett – Ujhelyi Dávid: *Szellemi alkotások joga*. Pázmány Press, Budapest, 2020.

- Tattay Levente: A szabadalmi és know-how licencia csoportmentesítések. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2013/5.
- Tattay Levente: A szellemi alkotások és a versenyjog az Európai Unió belső piacán. *Magyar jog*, 2013/4.
- Tattay Levente: A védjegyek új dimenziói. *Marketing & Menedzsment*, 1995/2, p. 42. és Szalai Péter: A megkülönböztető képesség jelentése a védjegyjogban. Universitas-Győr, 2015.
- Timár Adrienn: Filmvászonhősök a szellemi tulajdon labirintusában: a filmipar XXI. századi jogi kihívásai a „character merchandising” területén. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2015/2.
- Tomori Pál: Kicsik és nagyok. Verseny, méretgazdaságosság és folyamatirányítás a közös jogkezelésben. In: Grad-Gyenge Anikó – Kabai Eszter – Menyhárd Attila (Szerk.): *Liber Amicorum – Ünnepi tanulmányok Faludi Gábor 65. születésnapja tiszteletére*. ELTE Állam- és Jogtudományi Kar, Budapest, 2018.
- van Aswegen, Pieter Francois: The Right to Exclude Others from Using Claimed Intellectual Property: A Perspective from Competition Law. *Stellenbosch Law Review*, Vol. 14, No. 1, 2003.
- Veel, Paul Erik: Private Party Access to the Competition Tribunal: A Critical Evaluation of the Section 103.1 Experiment. *Dalhousie Journal of Legal Studies*, Vol. 18, No. 1, 2009.
- Wood, Diane P.: International Harmonization of Antitrust Law: The Tortoise or the Hare. *Chicago Journal of International Law*, Vol. 3, No. 2, 2002.
- Xu, Qili: Copyright Protection in the Digital Age: A Tripartite Balance. *Hong Kong Law Journal*, Vol. 42, Part 3, 2012.
- Yen, Alfred C.: Restoring the Natural Law: Copyright as Labor and Possession. *Ohio State Law Journal*, Vol. 51:517, 1990.
- Zabolcka, Adrianna: Antitrust and Copyright Collectives-an Economic Analysis. *Yearbook of Antitrust and Regulatory Studies*, Vol. 1, 2008.
- Zemer, Lior: The Making of the New Copyright Lockean. *Harvard Journal of Law & Public Policy*, Vol. 29, No. 3, 2006.
- Zhang, Zijian: Rationale of Collective Management Organizations: An Economic Perspective. *Masaryk University Journal of Law and Technology*, Vol. 10, No. 1, 2016.

Az Európai Unió jogforrásai

Az Európai Unió működéséről szóló szerződés

Az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról szóló 2001/29/EK irányelv

A szerzői és szomszédos jogi védelemben részesülő egyes műveknek és más teljesítményeknek a vakok, látáskárosultak és nyomtatott szöveget egyéb okból használni képtelen személyek érdekét szolgáló egyes megengedett felhasználási módjairól, valamint az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról szóló 2001/29/EK irányelv módosításáról szóló (EU) 2017/1564 irányelv

- A Bizottság 330/2010/EU rendelete (2010. április 20.) az Európai Unió működéséről szóló szerződés 101. cikke (3) bekezdésének vertikális megállapodások és összehangolt magatartások csoportjaira történő alkalmazásáról
- A Bizottság 1218/2010/EU rendelete (2010. december 14.) az Európai Unió működéséről szóló szerződés 101. cikke (3) bekezdésének a szakosítási megállapodások egyes csoportjaira történő alkalmazásáról
- A Bizottság 1217/2010/EU rendelete (2010. december 14.) az Európai Unió működéséről szóló szerződés 101. cikke (3) bekezdésének a kutatás-fejlesztési megállapodások egyes csoportjaira történő alkalmazásáról

Hazai jogforrások

- A szerzői és szomszédos jogokra vonatkozó közös jogkezelésről és a zeneművek belső piacon történő online felhasználásának több területre kiterjedő hatályú engedélyezéséről szóló 2014/26/EU irányelv
- A szerzői jogok és a szerzői joghoz kapcsolódó jogok közös kezeléséről szóló 2016. évi XCIII. törvény
- A szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény
- A tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény
- Indokolás a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvényhez

Egyéb európai uniós források

- Európai Bizottság: A vertikális korlátozásokról szóló iránymutatás. Közlemény, 2010/C 130/01.
- Európai Bizottság: Iránymutatás a vállalkozások közötti összefonódások ellenőrzéséről szóló tanácsi rendelet szerint a horizontális összefonódások értékeléséről, 2004/C 31/03.
- Európai Bizottság: Iránymutatás az Európai Unió működéséről szóló szerződés 101. cikkének a horizontális együttműködési megállapodásokra való alkalmazhatóságáról. Közlemény, 2011/C 11/01.

Az EUB döntései

- C-110/88. Lucazeau and Others v. SACEM and Others
- C-140/94, C-141/94 és C-142/94. egyesített ügyek. DIP SpA v. Comune di Bassano del Grappa, LIDL Italia Srl v. Comune di Chioggia and Lingral Srl v. Comune di Chioggia
- C-153/93. Bundesrepublik Deutschland v. Delta Schiffahrts- und Speditionsgesellschaft mbH
- C-185/91. Bundesanstalt für den Güterfernverkehr v. Reiff
- C-262/81. Coditel v. Ciné-Vog Films

C-267/86. Van Eycke v. ASPA
C-27/87. SPRL Louis Erauw-Jacquery v. La Hesbignonne SC
C-309/99. Wouters és társai
C-35/96. Bizottság kontra Olaszország
C-35/99. Arduino v. Compagnia Assicuratrice RAS SpA
C-38/97. Librandi v. Cuttica Srl
C-395/87. Ministère public v. Jean-Louis Tournier
C-403/08. Football Association Premier League és társai
C-52/07. Kanal 5 and TV 4
C-96/94. Centro Servizi Spediporto Srl v. Spedizioni Marittima del Golfo Srl

Az Alkotmánybíróság döntései

312/B/1995. AB határozat
382/B/1995. AB határozat

A GVH döntései

Vj/15/2014. Artisjus
Vj-97/2004/37. FilmJus

Egyéb források

Artisjus: Éves beszámoló és közhasznúsági melléklet. 2017. december 31.
Artisjus: Éves beszámoló és független könyvvizsgáló jelentés. 2018. december 31.
Artisjus: Éves beszámoló és közhasznúsági melléklet. 2019. december 31.